

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/313401455>

AHLAT (BİTLİS) İLÇESİ'NİN NÜFUS COĞRAFYASI(2014) □

Article in Turkish Studies · December 2015

DOI: 10.7827/TurkishStudies.8492,

CITATIONS

0

READS

339

1 author:

Murat yılmaz

Yuzuncu Yil University

30 PUBLICATIONS 19 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Erzurum ilinde nüfusun yapısı ve eğitim durumun [View project](#)

Geographical Characteristics of Rural Settlements in Plain Dorutay and Immediate Surroundings [View project](#)

AHLAT (BİTLİS) İLÇESİ'NİN NÜFUS COĞRAFYASI(2014)*

*Murat YILMAZ***

ÖZET

Bu çalışmada Ahlat İlçesi'nin nüfus gelişiminin yanı sıra ilçe nüfusun günümüzdeki özellikleri de ele alınmıştır. İlçenin nüfus özellikleri incelenirken en yeni istatistikî bilgilerden yararlanılmıştır. 1927 ile 2014 yılları arasında Ahlat İlçesi'nin nüfusu 8357'den 38121'e çıkmıştır. Yani ilçe nüfusu 87 yılda % 356 oranında (4,6 kat) artmıştır. Aynı dönemde ülke nüfusunun % 451 oranında arttığını göz önüne aldığımızda Ahlat'ta nüfus artışının ülke geneline göre daha yavaş olduğu görülür. Doğum oranının (geçmişte ve günümüzde) yüksek olduğu ilçede nüfus artışının ülke geneline göre daha yavaş olmasının en önemli nedeni ilçeden dışarıya yönelik göçlerdir. Çalışmada ilçeden dışarıya yönelik göçlerin seyri incelenirken Bitlis İli'ne ait verilerden yararlanılmıştır.

Cinsiyet oranının bütün sayım dönemlerinde yüksek olduğu Ahlat'ta genç nüfus oranı yüksektir. Nitekim ilçede çocuk nüfus (0-14) toplam nüfusun yaklaşık % 36,6'sını oluşturmaktadır. İlçede çalışma çağındaki nüfusun oranı % 58,4 iken yaşlı nüfus oranı % 5'tir. Çocuk nüfus ve yaşlı nüfusun toplam nüfusun önemli bir kısmını oluşturduğu ilçede bağımlı nüfus oranı oldukça yüksektir (%71,3). Bağımlı nüfus oranının fazla olması ilçede çalışan nüfusun üzerindeki yükün fazla olduğu anlamına gelmektedir. Günümüzde Ahlat'ta 6 yaş üstü nüfusun okuma yazma oranı ülke ortalamasına yakındır (2013 verilerine göre ülke ort: % 93,6 Ahlat ort:% 92). Ancak ilçede bu oranlar cinsiyetlere göre değişmekte olup erkeklerde ülke ortalamasına göre % 2 yüksek olan okuma yazma oranı kadınlarda ülke ortalamasına göre % 4 düşüktür.

2014 yılı Türkiye'de nüfus yoğunluğu 95 iken bu değer Ahlat'ta oldukça düşük olup 37'dir. 2014 yılı itibariyle ilçedeki nüfusun % 58,2'si Ahlat Şehri'nde yaşarken geri kalan nüfus kırsal yerleşmelerde yaşamaktadır. Kırsal yerleşmelerden Ovakışla (belde), Güzelsu, Taşharman, Yeniköprü, Otluyaz ve Alakır köyleri nüfus miktarlarının fazla olmasıyla diğerlerinden ayrılmaktadır. Çalışan nüfusun tarım sektöründe yoğunlaştığı (% 69) ilçede hizmetler ve sanayi sektörleri yeterince gelişmemiştir.

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, El-mek: myilmazcog@yyu.edu.tr

Günümüzde oldukça genç bir nüfusa sahip olan Ahlat İlçesi'nde yetersiz olan eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi ve istihdam olanaklarının artırılması gerekmektedir. Genç nüfusun iyi eğitilmesi ve istihdam oranının artırılması durumunda insan kaynağı yöre ve ülke ekonomisine gerekli katkıyı sağlayacaktır. Şüphesiz ilçede eğitim kurumlarının (mesleki eğitim kurumları başta olmak üzere) artırılması, turizm ve imalat sektörleri için gerekli altyapı yatırımlarının yapılması durumunda istihdam artacaktır. Aksi halde mevcut genç insan kaynağının yöre ve ülke ekonomisine önemli bir katkı yapması beklenemez.

Anahtar Kelimeler: Nüfus, göç, cinsiyet oranı, nüfus artışı, istihdam.

POPULATION GEOGRAPHY OF AHLAT (BİTLİS) DISTRICT (2014)

ABSTRACT

In this study change of population in Ahlat district over the years is discussed. Also, the current situation of Ahlat district's population is studied. For conducting this study, the most recent statistics is used. Between 1927 and 2014, the population of Ahlat district increased from 8357 to 38121. In other words, the population of Ahlat district increased 356 % (4.6 times) in 87 years. Over the same period of time country, Turkey as a whole, population increased 451 %. This shows that Ahlat district's population increased less than the whole country. However, the birth rate is more higher in the Ahlat district than country as a whole. This could be explained because of the migration from district. People migrate to other places to find better paying jobs. The trend of migration from the Ahlat district is analyzed for using the data of Bitlis province.

The rate of the younger population is high in Ahlat district. The population of 0-14 age rate is 36,6 % in Ahlat district. Employable population rate is 58,4 % in Ahlat district. The population rate for elderly is around 5 %. Total young and elderly population are high. Rates of younger and elderly population of the Ahlat district is very high (71,3 %). This means that dependent population rate is very high in Ahlat district. The higher dependent population means working population has much load on them, economically.

Currently in Ahlat district over the 6 years-of age, literacy rate is very close to the country rate. However, literacy rate of male and female population are different. Male literacy rate in Ahlat district is higher than (% 2) country rate. Female literacy rate is lower than (4 percent) country rate.

In 2014, the population density rate is 95 in Turkey. In Ahlat district, density rate is 37. It is well below from country's level. In 2014, 58,2 percent of the population in Ahlat district live in city center. Ovakışla, Güzelsu, Taşharman, Yeniköprü, Otluyazı and Alakır are differentiated from other rural settlements by having more population.

Turkish Studies

*International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015*

Agricultural activities are higher rate of employment (69 %). Service and industrial sectors are not developed. Because of having high level of young population; for Ahlat district, it is advised that educational and employment opportunities should be improved. This could help to develop region's economy as well as country's economy. For sure, without educating younger generations and opening new employment areas, young population cannot help to establish a developed society.

STRUCTURED ABSTRACT

In this study change of population in Ahlat district over the years is discussed. Also, the current situation of Ahlat district's population is studied. For conducting this study, the most recent statistics is used. Between 1927 and 2014, the population of Ahlat district increased from 8357 to 38121. In other words, the population of Ahlat district increased 356 % (4,6 times) in 87 years. Over the same period of time country, Turkey as a whole, population increased 451 %. This shows that Ahlat district's population increased less than the whole country. However, the birth rate is more higher in the Ahlat district than country as a whole. This could be explained because of the migration from district. People migrate to other places to find better paying jobs. The trend of migration from the Ahlat district is analyzed for using the data of Bitlis province.

Analysis of migration statistics of Bitlis Province between 1975-2014 shows that net migration rate has minus values. Migration from province to outside net migration rate between 1975 and 2000 was very high and the migration rate was changed between -%021 and -%082. Migration from the province after the year 2000 never passed the %0 30. Usually it happened around -%014-15.

Analysis of migration from Bitlis to outside shows us that migrated to number one province İstanbul %29,2 (Table 6). In other words, three out of every ten migrated population migrated from Bitlis to İstanbul. Beyond İstanbul, Ankara, Bursa, Mersin, İzmir, Manisa, and Adana are also new places migrated population from Bitlis. In addition, as close provinces Van, Muş, and Diyarbakır is accepted migrated people from Bitlis.

According to the 2014 statistics, 3858 people living in Ahlat but these people were registered in another province rather than Bitlis. This figure approximately 10 % of Ahlat population. The origin of this migrated population to Ahlat shows us that most of the migrated population came from neighboring provinces. 38% of migrated population to Bitlis came from Muş. People from Ağrı, Van, and Siirt are 9 %, 8,1 % and 6,7% in Bitlis. Ahlat is not an epicenter for migrants all over the country. Migration to Ahlat most of the time occurs from close provinces. Districts of Muş province, Malazgirt and Bulanık are neighbors. For that reason, most migration occurs from these counties. Distance is a main indicator of migration.

The rate of the younger population is high in Ahlat district. The population of 0-14 age rate is 36,6 % in Ahlat district. Employable population rate is 58,4 % in Ahlat district. The population rate for

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

elderly is around 5 %. Total young and elderly population are high. Rates of younger and elderly population of the Ahlat district is very high (71,3 %). This means that dependent population rate is very high in Ahlat district. The higher dependent population means working population has much load on them, economically.

Currently in Ahlat district over the 6 years-of age, literacy rate is very close to the country rate. However, literacy rate of male and female population are different. Male literacy rate in Ahlat district is higher than (2 %) country rate. Female literacy rate is lower than (4 percent) country rate.

In 2014, the population density rate is 95 in Turkey. In Ahlat district, density rate is 37. It is well below from country's level. In 2014, 58,2 percent of the population in Ahlat district live in city center. 40 % of the population of Ahlat lives in rural settings. Ovakışla, Güzelsu, Taşharman, Yeniköprü, Otluyazı and Alakır are differentiated from other rural settlements by having more population. Income is high in such places having vast agricultural areas, irrigational facilities, production quality livestock. Also, migration from these places are very low. Population increase day after day in such places (Table 6). However, some settings which are high mountainous areas, lack of agricultural areas, lack of irrigational facilities, non productive livestock motivates people to other better places. Day after day population decreases in such places. Agricultural activities are higher rate of employment (69 %). Service and industrial sectors are not developed enough.

Because of having high level of young population; for Ahlat district, it is advised that educational and employment opportunities should be improved. This could help to develop region's economy as well as country's economy. For sure, without educating younger generations and opening new employment areas, young population cannot help to establish a developed society.

In this study, population of Ahlat county is analyzed in 87 years. In addition, age, gender, dependency situation, population distribution and density, employment areas, are studied. It is hoped that this study will help later research. Also, it hopes it will help to increase investment in the area.

Keywords: Population, migration, sex distribution, population increase, employment

1.Giriş

Belli bir alanda (şehir, bölge, ülke vb.) yaşayan insan topluluğuna nüfus denir (Özgür, 1998;7). Bütün toplumlar kültürlerini kuşaktan kuşağa aktarmak için nüfusa ihtiyaç duymaktadırlar. Öte yandan bir toplumun yeryüzünde varlığını devam ettirmesi için nüfusunu sürekli arttırması, yani yaşlanıp ölenlere karşılık doğumlarla nüfusa yeni katılanların olması gerekmektedir. Bugün dünyada hemen hemen bütün ülkeler sınırları içinde yaşayan insan sayısını tespit etmek için nüfus sayımları yapmaktadırlar. Nüfus sayımlarında sadece insan sayısı tespit edilmemekte, aynı zamanda nüfusun yaş, cinsiyet, eğitim durumu, kırsal yerleşmeler ve şehirlere dağılımı ile çalışan nüfusun sektörel dağılımı gibi özellikleri de tespit edilmektedir. Ülkelerin eğitim, sağlık, konut, tarım ve sanayi yatırımları gibi çeşitli yatırımlarını sağlıklı ve dengeli bir

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

şekilde yapabilmesi için nüfus sayısının yanı sıra nüfus özelliklerinin de bilinmesi gerekir. Dünya ülkeleri açısından insan kaynağı kültürlerini yaymaları, etki bölgelerini genişletmeleri ve askeri bir güç oluşturmaları için de son derece önemlidir (Atalay, 2000;204). Dolayısıyla geçmişte olduğu gibi günümüzde de dünya ülkeleri nüfus miktarlarının fazla olmasına ve özellikle genç nüfuslarının toplam nüfusun belli bir kısmını oluşturmasına önem vermektedirler. Çünkü yaşlanan nüfus artış kabiliyetini kaybetmektedir. Dolayısıyla günümüzde yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payının % 20'nin üzerine çıktığı ülkelerde doğal artış eksiye düşmüştür. Hatta son yıllarda doğal artış yoluyla nüfus miktarını arttıramayan bazı Avrupa ülkeleri dışarıdan göçmen alarak nüfuslarını arttırmaya ve gençleştirmeye çalışmaktadırlar. Bu açıdan nüfus bir toplumun varlığını devam ettirmesi ve kültürünü kuşaktan kuşağa aktarması için son derece önemlidir.

Günümüzde dünya nüfusunda en önemli dört eğilim yüksek doğum oranı ve buna bağlı hızlı nüfus artışı, düşük doğum oranı ve buna bağlı nüfusun yaşlanması problemi, göç ve kentleşme olarak sıralanmaktadır (UNPA, 2013;10). Bu nedenle yukarıda belirtilen dört önemli eğilimin Ahlat'daki durumunun ortaya çıkarılması da son derece önemlidir.

Nüfus sayımlarında nüfus özelliklerinin yanı sıra nüfusun mekânsal dağılışı da tespit edilebilmektedir. Nüfusun sosyo-ekonomik özelliklerinin yanı sıra mekânsal dağılışının bilinmesi de son derece önemlidir (Özgür, 1998;7). Bu nedenle ülkeler nüfuslarının ülkenin hangi kesimlerinde yoğunlaştığını, nerelerde işsizliğin fazla olduğunu ve nerelerde istihdamı artırıcı tedbir almaları gerektiğini ancak sayımlarla tespit edebilmektedirler. Belirtilen nedenlerden dolayı 1650'li yıllarda İskandinav ülkelerinde başlayan modern nüfus sayımları zamanla diğer ülkelere de sıçramıştır.

Osmanlı döneminde ilk defa II. Mahmut devrinde (1831) yılında bir nüfus sayımı yapılmıştır. Bu sayım vergi mükellefi ve asker sayısı gibi sınırlı özelliklerin tespiti için yapılmış olup modern sayımlara göre oldukça basit bir sayımdı. Cumhuriyet devri ile birlikte ilk defa 1927 yılında bir nüfus sayımı yapıldı. 1935 yılında ise ikinci nüfus sayımı yapıldı. 1935 sayımı bir öncekine göre daha detaylı sonuçlar ortaya koyan bir sayım olarak kabul edilmektedir. 1935 yılı ile 1990 yılı arasında 5 yılda bir nüfus sayımı yapılmıştır. 1997 ve 2000 yıllarında da birer nüfus sayımı yapılmıştır.

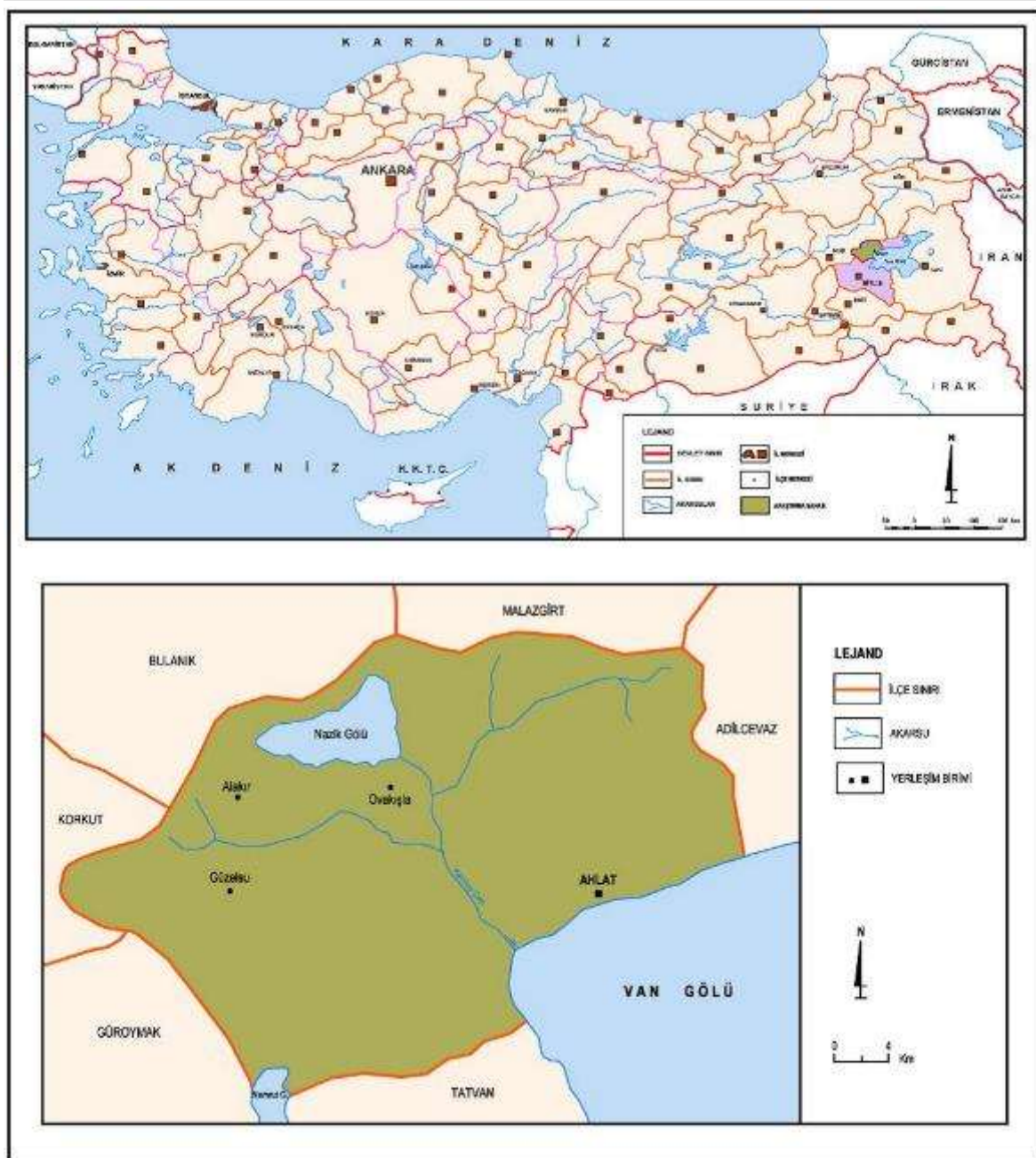
2000 yılından sonra insanların yerinde (evde) sayımlar şeklindeki (de facto) nüfus sayımları yapılmamıştır. Bu tarihten sonra Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sayesinde ikametgâha dayalı (de jure) veri tabanı oluşturulmaya başlanmış ve 2007 yılında ADNKS'ne göre ilk nüfus sayım sonuçları ilan edilmiştir.

Ahlat Doğu Anadolu Bölgesi'nin Van Bölümü'nde yer alan Bitlis Vilayeti'ne bağlı bir ilçedir. İlçe konum olarak Van Gölü'nün batısında yer almakta olup adı geçen gölün kıyılarının bir kısmını ilçe toprakları oluşturmaktadır. 2014 yılı verilerine göre yaklaşık 1044 km²'lik bir idari alana sahip olan ilçenin sınırları içinde Ahlat Şehri'nin yanı sıra biri belediye örgütlü olmak üzere 27 köy yerleşmesi bulunmaktadır. 2014 yılı itibariyle ilçede 22172'si Ahlat Şehri'nde 16949'u köy yerleşmelerinde olmak üzere toplam 38121 kişilik bir nüfus bulunmaktadır. Ahlat İlçesi bu nüfusu ile Tatvan ve Güroymak ilçelerinden sonra Bitlis İli'ne bağlı ilçeler arasında üçüncü sırada yer almaktadır. Ahlat Şehri de 22172 kişilik nüfusu ile Bitlis'e bağlı ilçe merkezleri içinde Tatvan ve Güroymak'tan sonra üçüncü sırada yer almaktadır. Bu çalışmada Ahlat İlçesi'nin nüfusunda cumhuriyet devrinde meydana gelen değişimlerin yanı sıra günümüzdeki özellikleri de ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Harita.1. Ahlat İlçesi'nin Lokasyon Haritası (Elmastaş 2008'den alınmıştır)

2.Fiziki ve Beşeri Çevre Unsurları

Nüfusun yapısı, nitelikleri, dağılışı ve göçü ile ekonomik faaliyetler bir kısım fiziki ve beşeri çevre unsurlarından etkilenmektedir. Dolayısıyla Ahlat İlçesi'nin nüfus özelliklerine geçmeden önce fiziki çevre ve beşeri çevre şartlarına kısaca değinmek yerinde olacaktır. Ahlat'ta fiziki çevre unsurlarından jeoloji, jeomorfoloji, iklim, hidrografiya ve toprak nüfus dağılışı ve ekonomik faaliyetleri etkilemektedir. Ayrıca beşeri çevre şartlarından tarım, hayvancılık, arazi kullanımı, kentleşme, eğitim, sağlık, yönetim hizmetleri ile ticaret, sanayi gibi çeşitli ekonomik

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

faaliyetler nüfus artışını, nüfusun yapısı ve nitelikleri ile mekânsal dağılışını ve göçü etkilemektedir.

Ahlat ilçesinde, volkanik materyalle örtülmüş olan arazi akarsu vadileriyle parçalanmış ve bazı kesimlerde eğimli bir topografya meydana gelmiştir. Dağlık alanların büyük bir kısmı eğim ve yükselti şartlarından dolayı tarıma elverişli değildir. Bu eğimli alanlar çoğunlukla mera olarak kullanılırken, ilçenin batı bölümünde yer alan Alaaddin Çayı Havzası'nın orta kısımları ile vadi taraçaları tarımsal alan olarak değerlendirilmektedir. İlçede arazinin yaklaşık yarısı (% 49.3) tarımsal faaliyetler için uygundur. Ancak günümüzde bu alanın % 67'si tarım faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmekte, geriye kalanı ise otlak alanı olarak kullanılmaktadır (Elmastaş, 2008;481-482).

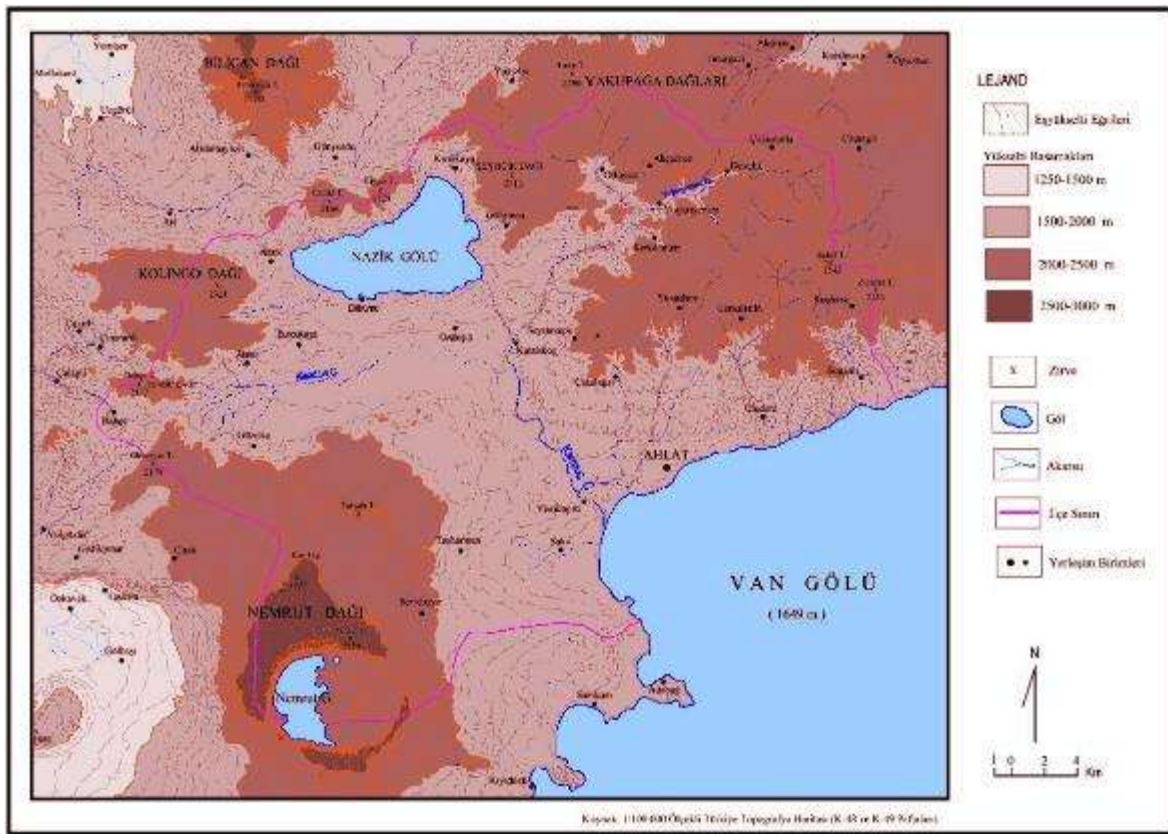
Ahlat ilçesi ve yakın çevresinde, farklı jeolojik zamanlarda teşekkül etmiş, farklı yapıdaki jeomorfolojik üniteler mevcuttur. Yer şekillerinin oluşumunda volkanizma özellikle Kuaterner'deki volkanik faaliyetler belirleyici rol oynamıştır. Nitekim ilçenin doğusunda Süphan, kuzeybatısında Bilican ve güneybatısında Nemrut gibi üç önemli volkan konisi yer almaktadır. İlçenin güneybatısında yer alan Nemrut Dağı'nın kuzeyinde ve batısında lav platoları yer almakta ve bu platolar üzerinde bazı parazit koniler bulunmaktadır. Bunlardan en dikkat çekici olanı 650 m. genişliğindeki Nemrutbaşı kül konisidir. Bu koninin kuzeyinde yer alan ve Kantaşı adı verilen lav akıntısı, 1441 yılındaki son püskürme ile meydana gelmiştir (Elmastaş, 2008;482). Nemrut Dağı'nın güney kısmında yer alan Nemrut Kalderası ise patlama ile oluşmuştur (Güner, 1984;36). Nemrut Dağı'nın kuzeyinde Kıralık, Kulingo (2321 m) ve Bilican (2754 m) dağları yer alır. Bu dağlar Nemrut Dağı'nın da üzerinde bulunduğu kuzey-güney yönlü fay üzerinde meydana gelmiştir.

Ahlat'ın kuzeyi Miosen'e ait grelerden ve konglomeralardan oluşmuş bir peneplen özelliğindedir (Erinç, 1953:65). Daha kuzeyde ise Yakupağa dağları doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır (2296 m). Bu dağın kuzeydoğusunda Süte Depresyonu ile Süphan Dağı (4058 m) yer almaktadır. İlçe arazisinin büyük çoğunluğunu oluşturan Alaaddin Çayı Havzası'nın orta bölümü ise en önemli düzlük alanları oluşturur (Harita.2).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Harita.2. Ahlat İlçesi ve Yakın Çevresinin Fiziki Haritası (Elmastaş 2008'den alınmıştır.)

Ahlat'ta dağlık alanların büyük bir bölümü çok arızalı bir yapıda olmayıp, tarım ve hayvancılık faaliyetleri için elverişli bir ortam arz etmektedir. Bu nedenle Van Gölü Havzası'nın kuzey kesimi ve dolayısıyla Ahlat yöresinde nispeten az eğimli bir topoğrafyanın hakim olması, beşeri tesirlerin yüksek kesimlere kadar çıkmasına zemin hazırlamıştır (Arınç, 1997:397). Bu özelliği sayesinde yörede, hem toprak örtüsü hem de bitki örtüsü aşırı kullanım nedeniyle tahrip edilmiştir. Günümüzde orman örtüsü yok denecek kadar azalmıştır (%1,8).

Ahlat İlçesi'nde konum ve yükseltiye bağlı olarak karasal iklim özellikleri egemendir. İlçenin Van Gölü'ne yakın konumda olması, karsallığın şiddetini belli ölçüde azaltmıştır. Ancak ortalama yükseltinin fazla olduğu yörede iklim koşullarının ılıman olduğunu söyleyemez. Ahlat'ta ortalama sıcaklık 8,9 °C'dir. En yüksek ortalama sıcaklık 21,8 °C ile Temmuz ayında görülür. En düşük ortalama sıcaklık ise, Ocak ayında görülür (-2,7 °C). En sıcak ay ile en soğuk ay arasındaki ortalama sıcaklık farkı 24,5°C'dir (Tablo 1). Ahlat'ta kaydedilen en yüksek sıcaklık 36,5 °C (2004 Yılı Ağustos ayında), en düşük sıcaklık ise -22,6 °C (1985 Yılı Şubat ayında)'dir.

Yıllık ortalama yağış miktarının 553,5 mm olduğu Ahlat'ta bu yağışın % 41,2'si (228,2 mm) ilkbahar mevsiminde, %28,6'sı (158 mm) kış, %23,3'ü (129 mm) sonbahar ve % 6,9'u (38,3 mm) ise yaz mevsiminde düşer. Yörede kış yağışları kar şeklindedir. Ahlat'ın yıllık kar yağışlı gün sayısı 27,8 gün, karla örtülü gün sayısı ise, 73,5'tir. Ahlat'ta kar örtüsü yaklaşık olarak 2,5 ay yerde kalmaktadır. Karın yerde kalma süresi yüksek kesimlerde daha uzundur. En yüksek kar örtüsü kalınlığı ise 129 cm'dir. Kar örtüsünün kalınlığı yüksek yerlerde 1 metreyi aşmaktadır. Kar örtüsü, ilkbahar aylarında erimekte ve özellikle nispeten eğimli olan alanlarda yağmur gibi hemen akışa

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

geçmeyip, zemine sızarak tarımsal faaliyetler için hayati olan yeraltı suyunu beslemektedir Elmastaş, 2008;481-482).

Tablo 1. Ahlat Meteoroloji İstasyonu'na (1750 m) Ait Bazı Meteorolojik veriler.

İklim Elemanı	Aylar												Yıllık
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	
Ortalama Sıcaklık (°C)	-2,7	-2,4	0,9	6,8	12,2	17,3	21,8	21,4	17,1	10,5	4,3	0,3	8,9
Ort. Toprak Sıcaklığı (20 cm) (°C)	-0,1	-0,3	2,3	9,2	15,2	22,3	26,5	26,1	21,5	13,3	5,7	1,7	12,0
Donlu Gün Sayısı	29,3	26,4	21,5	4,3	0,1	0,8				0,1	0,8	8,2	24,4
Yağış (mm)	42,3	59,4	67,2	87,9	73,1	29,8	5,1	3,4	9,3	57,5	62,2	56,3	553,5
Kar Yağışlı Günler	8,0	8,1	5,2	1,4						0,1	0,5	4,5	27,8
Karla Örtülü Günler	18,8	22,8	17,5	2,5							1,1	10,8	73,5
En Yüksek Kar Ört. Kal. (cm)	129	107	70	20	5						45	50	129

Kaynak: D.M.İ.G. Müdürlüğü verileri.

Ahlat İlçesi'ndeki kırsal yerleşmelerde yaşayan nüfusun geçimi temelde tarım ve hayvancılık faaliyetlerine dayanmaktadır. İlçede tarım arazilerinin nispeten geniş olduğu ve sulama olanağının bulunduğu Ovakışla, Yeniköprü, Taşharman, Alakır ve Güzelsu gibi kırsal yerleşmelerde nüfus miktarının ve dolayısıyla yoğunluğunun nispeten fazla olduğu görülmektedir. Şüphesiz bu yerleşmelerde tarımsal üretim belli bir nüfus için istihdam oluşturmakta ve geçim sağlamaktadır. Yörede dağlık yüksek alanlara yakın köylerde ise tarım arazisi az fakat mera alanları geniştir. Dolayısıyla Cemalatetin, Yuvadamı, Kırkdönüm, Akçaören, Çukurtarla gibi yüksekte kurulmuş köylerde halkın geçimi hayvancılığa dayanmaktadır.

Ahlat İlçesi'nde kentleşme, eğitim, sağlık, yönetim hizmetleri ile ticaret, sanayi gibi çeşitli ekonomik faaliyetler nüfus artışı, nüfus dağılışı ve göçü etkilemektedir. İlçedeki tek kent olan Ahlat, ticari işyerleri, irili ufaklı çeşitli imalathaneleri ve eğitim, sağlık, yönetim birimleri ile ticari faaliyetlerin geliştiği ve çeşitli hizmetlerin sağlandığı bir yerleşmedir. Bu fonksiyonlar hem ilçede belli bir nüfusun toplanmasına ve istihdam edilmesine olanak vermekte hem de ilçedeki ticaretin ve hizmet faaliyetlerinin canlı olmasına zemin hazırlamaktadır. Kırsal yerleşmelerde yaşayan nüfus için bu yerleşmelerde üretilmeyen çeşitli mal hizmetlerin temin edildiği yerler şehir ve kasabalardır. Bu kırsal yerleşmelerde yaşayan nüfus tarım ve hayvancılık faaliyetlerine bağlı olarak ürettiği ürünleri ya kendileri kasaba ve şehirlerde satmakta veya söz konusu yerleşmelerdeki işyeri sahiplerine satmaktadırlar. Dolayısıyla hemen hemen bütün şehir ve kasabalarda olduğu gibi Ahlat ile çevresindeki kırsal yerleşmeler arasında da çift yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Öte yandan Ahlat'taki eğitim ve sağlık kurumları hem şehir halkına hem de ilçe sınırları içinde yer alan kırsal yerleşmelerin nüfusuna hizmet vermektedir. Çoğu kırsal yerleşmede orta okul ve lise bulunmamakta dolayısıyla bu yerleşmelerde bulunan orta okul ve lise çağındaki öğrenciler ya yakın köylerde veya (çoğunlukla) Ahlat'ta eğitimlerini sürdürmektedirler. Benzer şekilde çoğu kırsal yerleşmede sağlık ocağı dahi bulunmazken Ahlat'taki sağlık ocakları ve devlet hastanesi şehir halkının yanı sıra kırsal nüfusun sağlık hizmetlerini aldığı merkezlerdir.

Yukarıda ifade edildiği gibi herhangi bir yerde nüfus artışı, nüfusun yapısı ve nitelikleri, göç ve nüfusun mekânsal dağılışı tesadüfî olmayıp çok sayıda fiziki ve beşeri çevre unsurundan etkilenmektedir. Bu önemli hususlar kısaca ele alındıktan sonra Ahlat İlçesi'ndeki nüfus artışı, göç, nüfusun yapısı ve nitelikleri ile mekansal dağılışı gibi konular ele alınacaktır.

3.Nüfus Gelişimi

1927 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Ahlat İlçesi'nin nüfusu 8357 kişiden oluşurken 2014 yılına kadar bu nüfus yaklaşık 4,6 kat (4,6) artarak 38121'e çıkmıştır. Diğer bir ifade ile 87 yıllık devrede Ahlat İlçesi'nde nüfus % 356 oranında artmıştır. Aynı periyotta Türkiye nüfusunun

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

% 469 oranında (5,7 kat) arttığını düşünecek olursak Ahlat'ta nüfusun ülke ortalamasına göre daha az arttığı görülür. Bu durumun en önemli nedeni Türkiye'de 1939 yılında Hatay'ın anavatanına katılması (Tanoğlu,1969;185) haricinde toplam nüfusta önemli bir değişiklik oluşturacak bir sınır değişikliği meydana gelmemişken Ahlat'ta, 1953 yılında Adilcevaz'ın ayrılması (www.adilcevaz.gov.tr) neticesinde önemli bir sınır değişikliğinin meydana gelmiş olmasıdır. Ahlat'ın toplam alanının yarıya yakınının ve nüfusunun önemli bir kısmının yeni kurulan Adilcevaz İlçesi'nin sınırları içinde kalması ilçe nüfusun 87 yıllık gelişiminin özellikle 1953'ten sonra yavaş seyretmesine neden olmuştur. Öte yandan özellikle son 14 yıllık süreçte ilçe nüfusun azalması Ahlat'ta nüfus artış oranının 87 yıllık süreçte Türkiye ortalamasına göre daha yavaş olmasının diğer bir nedeni olarak gösterilebilir. Zira ülke toplam nüfus son 14 yılda da artışı sürdürmüştür.

1927 yılı ile 2014 yılı arasındaki 87 yıllık periyotta Ahlat İlçesi'nde nüfus miktarının sayım dönemlerine göre değişimi incelendiğinde, bu değer 1935-1940, 1950-1955 ve 2000-2007 yılları arasındaki üç devre haricinde genellikle arttığı görülmektedir. 1927 yılında 8357 olan ilçe nüfusu 1935 yılına kadar yılda yaklaşık % 10 (% 9,7) oranında artarak 14885'e çıkmıştır. Bu dönemde ilçe sınırları içindeki yerleşmelere İran ve Rusya'dan gelen göçmenlerin yanı sıra, seferberlik yıllarında batı bölgelerimizdeki kasaba ve şehirlere göç etmiş olan nüfusun bir kısmının geri dönmesi, nüfus miktarında yüksek bir artışın yaşanmasına neden olmuştur.

İlçede 1935 yılı ile 1940 yılı arasındaki 5 yıllık devrede ise nüfus miktarı yılda %3,5 oranında azalarak 14885'ten 12298'e düşmüştür. Bu dönemde nüfus miktarında önemli sayılabilecek bir azalışın meydana gelmesinde II. Dünya savaşının önemli bir etken olduğu söylenebilir. Bu dönemde Türkiye'de hem asker sayısı artırılmış hem de hükümetin tedbir olarak sivil halkın elindeki gıda maddelerinin önemli bir kısmını toplaması açlık ve kıtlıklara sebep olmuştur (Darkot, 1954;3-22, Tanoğlu;1966;175, Ertürk ve diğ., 2000;245). Dolayısıyla her iki etkene bağlı Ahlat İlçesi'nde toplam nüfusta bir azalma meydana gelmiştir. Nitekim ilçede 1945 yılından sonra nüfus tekrar artmaya başlamıştır. Dolayısıyla savaşın sona ermesi neticesinde terhis edilen asker nüfusun önemli bir kısmının evlenmesi ülke genelinde olduğu gibi Ahlat'ta da nüfusun doğal artışla hızlı artmaya başlamasına sebep olmuştur. Ahlat İlçesi'nde 1940-45 arasında yılda % 2,2 oranında artan nüfus 1945-50 yılları arasında da % 5 gibi daha büyük bir oranda artmıştır. II. Dünya savaşından sonra ülke genelinde olduğu gibi ilçede de nüfus hızla artmaya başlamıştır (Doğanay, 2014;176-177).

1940 ile 1950 yılları arasında artan ilçe nüfus 1950 ile 1955 yılları arasında %32,5 oranında azalmıştır. Ahlat İlçesi'ndeki nüfusun bu dönemde dramatik bir şekilde azalmasının temel nedeni 1953 yılında Adilcevaz'ın ilçe merkezi haline getirilmesidir (www.adilcevaz.gov.tr). Adilcevaz'ın yanı sıra Ahlat'a bağlı çok sayıda köyün de bu dönemde Ahlat'tan ayrılarak Adilcevaz'a bağlanması ilçe toplam nüfusunun önemli ölçüde azalmasına neden olmuştur. Nitekim 1950 yılında 17172 olan ilçe nüfusu 1955 yılında 11617'ye düşmüştür. Aslında bu dönemde ilçedeki kırsal yerleşmelerde ve Ahlat Şehri'nde nüfus artmaya devam etmiştir. Ancak yukarıda da anlatıldığı gibi 1953 yılında ilçenin idari sınırlarının değişmesi sonucu alanı ve nüfusu önemli ölçüde azalmıştır. Yoksa ilçenin 1950 ile 1955 yılları arasında sınır değişikliğine uğramadığını varsaydığımızda nüfusun artmaya devam ettiğini görebiliriz.

Ahlat İlçesi'nde 1950-55 yılları arasında sınır değişikliğinden dolayı azalan nüfus 1955 yılından sonra tekrar artmaya başlamıştır. Nitekim 1955 yılında 11617 olan ilçe nüfusu 1960 yılına kadar 2882 artarak 14499'a çıkmıştır. Bu dönemde yıllık nüfus artışı % 4,9 olmuştur. İlçenin nüfusu 1960 yılından 2000 yılına kadar olan 40 yılda sayım dönemleri itibarıyla sürekli artmıştır (Tablo.2). Nitekim ilçenin 1965 yılında 16974 olan nüfusu 1970'te 20822'ye 1975'te ise 23232'ye 1980'de ise 26639'a yükselmiştir. Kısaca ilçe nüfusu 1955 ile 2000 yılı arasındaki 45 yıllık

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

devrede yıllık artış oranı % 1,8 ile % 5,4 arasında değişmekle birlikte sürekli artmıştır. 1950 yılından sonra ülke genelinde sağlık hizmetlerinin iyileşmeye başlaması, ulaşım imkânlarının artması ve tarımda makineleşme ile birlikte gıda üretiminin artması gibi nedenler ölüm oranlarını düşürmüş ve nüfus artış oranını yükseltmiştir.

1980-1985 yılları arasında ilçede dışarıya yönelik göçlerin etkisiyle yıllık olarak % 1,8 oranında artan nüfus 1990 ile 2000 yılları arasında ise yılda % 5,4 oranında artmıştır. Ahlat İlçesi'nde 2000 yılı ile 2007 arasındaki 7 yıllık devrede ise nüfus miktarı her yıl yaklaşık % 4,6 oranında azalarak 52814 kişiden 35623 kişiye düşmüştür. Bu dönemde ilçede Türkiye'deki diğer geri kalmış ilçelerde olduğu iş olanaklarının ve geçim kaynaklarının azlığına bağlı olarak dışarıya yönelik göçlerin yaşanması nüfus miktarının azalmasının en önemli nedenidir. Ancak elimizde kesin bir kanıt olmamasına rağmen 2000 yılında ilçe nüfusu ile ilgili verilerin gerçek değerinden daha fazla gösterilmesinin de nüfus miktarında gerçekte olduğundan daha fazla bir azalışın meydana gelmiş gibi görünmesine sebep olduğu kanısındayız.

Tablo.2. Ahlat İlçesi'nde Sayım Dönemlerine Göre Nüfus Miktarının Değişimi (1927-2014)

Yıllar	Nüfus Miktarı	Artan-Azalan Nüfus	Yıllık Nüfus Artış-Azalış Oranı (%)	1935=100
1927	8357	-	-	100
1935	14885	6528	9,7	178
1940	12298	-2587	-3,5	147
1945	13702	1404	2,2	164
1950	17172	3470	5,0	205
1955	11617	-5555	-6,5	139
1960	14499	2882	4,9	173
1965	16974	2475	3,4	203
1970	20822	3848	4,5	249
1975	23232	2410	2,3	278
1980	26639	3407	2,9	319
1985	28983	2344	1,8	347
1990	34217	5234	3,6	409
2000	52814	18597	5,4	632
2007	35623	-17191	-4,6	426
2014	38121	2498	1,0	456

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

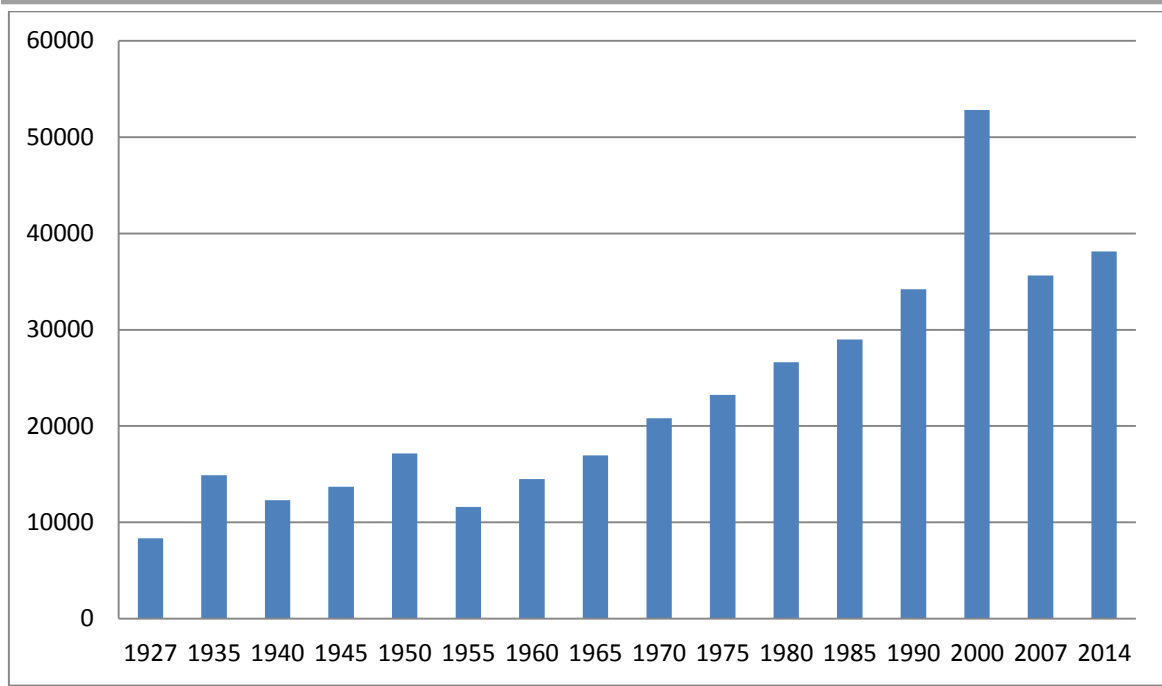
Ahlat İlçesi'nde 2007 yılı ile 2014 yılı arasındaki 7 yıllık devrede nüfus yılda % 1 oranında artmıştır. Aynı dönemde Türkiye nüfusunun yılda % 1,4 oranında arttığını göz önüne aldığımızda Ahlat'ta nüfus artış hızının ülke ortalamasına göre daha yavaş olduğunu görmekteyiz. Bu dönemde doğumlarla daha fazla artan ilçe nüfusunun göçlerden dolayı daha yavaş arttığı söylenebilir. (reel nüfus artışının rakamlara yansımadağını görmekteyiz).

Ahlat İlçesi'nde 1927 yılında bulunan 8357 kişilik nüfusu 100 kişi olarak kabul ederek hazırlanan indeks incelendiğinde söz konusu değer 2013 yılına kadar sürekli olarak değiştiği görülmektedir. Nitekim 1935 yılında 178'e çıkan indeks 1940 yılında 147'ye düşmüştür. 1940 yılından sonra tekrar artmaya başlayan değer 1945 yılında 164'e 1950 yılında ise 205'e çıkmıştır. Adilcevaz'ın 1953 yılında Ahlat'tan ayrılarak ayrı bir ilçe haline gelmesi 1950 yılında 205 olan indeksin 1955 yılında 139'a düşmesine neden olmuştur. 1955 yılından 139 olan indeks 2000 yılına kadar sürekli artarak 632'ye yükselmiştir. 2000 yılından sonra düşmeye başlayan indeks 2007 yılında 426'ya gerilmiştir. 2007 ile 2014 yılında nüfusun tekrar artması ile beraber bir miktar artan indekse değeri 2014 yılında 456 olarak tespit edilmiştir. Netice olarak 1927 yılında ilçede yaşayan 100 kişilik nüfus 2013 yılında 456 olarak tespit edilmiş yani bu değer yaklaşık 4,6 (4,58) kat artmıştır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Şekil.1. Ahlat İlçesi'nde Sayım Dönemlerine Göre Nüfus Miktarındaki Değişim (1927-2014)

Ahlat şehrinin nüfus gelişimi incelendiğinde, söz konusu unsurun ilçe toplam nüfusuna göre daha istikrarlı bir seyir izlediği görülmektedir. 1935 yılında 2713 kişiden oluşan şehir nüfusu 79 yıllık devrede % 717 oranında artarak 2014 yılında 22172 kişiye ulaşmıştır. Diğer bir ifade ile şehir nüfusu 79 yılda yaklaşık 8 (8,2) kat büyümüştür. Oysa yukarıda da anlatıldığı gibi ilçe toplam nüfusu 87 yılda yaklaşık 4,6 kat artmıştı. Ahlat'ta nüfus, 79 yıllık süreçte yukarıda belirtilen oranlarda artmış olmakla birlikte şüphesiz artış oranı her dönem aynı olmamıştır. Nitekim 1935 yılı ile 2000 yılı arasında sürekli artan şehir nüfus 2000 yılı ile 2014 yılı arasındaki son 14 yıllık devrede azalmıştır.

1935 yılında 2713 kişi olan şehir nüfusu 1940 yılına kadar yılda yaklaşık % 1 (%0,8) oranında artarak 2825 kişiye ulaşmıştır. 1940 yılı ile 1945 yılı arasında yıllık olarak % 2,1 oranında artan şehir nüfusu 1945 ile 1970 yılı arasındaki 25 devrede her yıl % 3'ün üzerinde artmıştır (Tablo.3). Nitekim 1945 yılında 3124 kişi olan şehir nüfusu 1970 yılında 7819 kişiye ulaşmıştır. Yani 25 yılda şehir nüfusu 2,5 katlık bir artış göstermiştir. Özellikle 1965-70 yılları arasındaki 5 yıllık devrede şehir nüfusu yılda % 6,5 gibi daha yüksek bir oranda artmıştır (Tablo.2).

Ahlat Şehri'nde nüfus artış oranının 1970 yılı ile 1990 yılı arasındaki 20 yıllık devrede önemli oynaklıklar gösterdiği görülmektedir. Nitekim 1970-75 arasında yılda % 0,4 oranında artan şehir nüfusu, 1975-80 arasında yılda % 6 oranında artmıştır. Yine 1980-85 arasında yıllık olarak % 1,4 oranında artan şehir nüfusu 1985-90 yılları arasında yılda yaklaşık % 11'lik (%10,7) bir artış göstermiştir. 1990 ile 2000 yılı arasında bir önceki 5 yıldaki temposunu koruyan şehir nüfusu yılda % 10,8 oranında artarak 16742 (1990) kişiden 34787 kişiye çıkmıştır.

2000 yılından sonra göçlerle azalmaya başlayan şehir nüfusu 2007 yılına kadar yılda yaklaşık %4,9 oranında azalarak 22699 kişiye düşmüştür. 2007 yılından sonra da azalmaya devam eden şehir nüfusu 2014 yılında 22172 kişi'ye düşmüştür. Kısaca dışarıya yönelik göçlerin fazla olduğu Ahlat Şehri'nde son 14 yılda nüfusun -% 36 oranında azaldığı görülmektedir. Elimizde kesin delil olmamasına rağmen kanımızca 2000 yılı ve daha önceki sayımlarda şehir nüfusunun olduğundan daha fazla gösterilmesi de son 14 yılda nüfus miktarının gerçekte meydana gelen

Turkish Studies

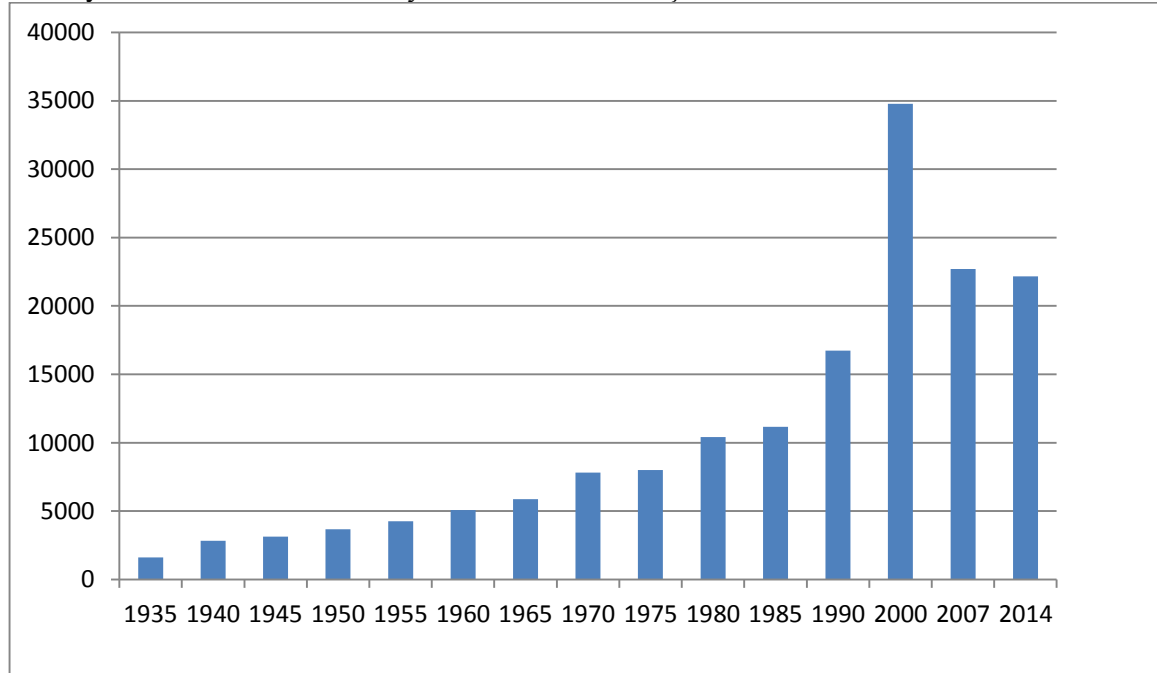
International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

azalmadan daha hızlı azalmış gibi görünmesinde sebep olmuştur. Ancak daha az oranda da olsa son 14 yılda şehir nüfusun azaldığı bir gerçektir.

Tablo.3. Sayım Dönemlerine Göre Ahlat Şehrinde Nüfus Artışı (1935-2014)

Yıllar	Nüfus Miktarı	Artan-Azalan Nüfus	Nüfus Artış Oranı (%)	İndeks 1935=100
1935	2713	-	-	100
1940	2825	112	0,8	104
1945	3124	299	2,1	115
1950	3684	560	3,5	136
1955	4249	565	3,1	157
1960	5080	831	3,9	187
1965	5879	799	3,1	217
1970	7819	1940	6,5	288
1975	7995	176	0,4	295
1980	10422	2427	6,0	384
1985	11163	741	1,4	411
1990	16742	5579	10,7	617
2000	34787	18045	10,8	1282
2007	22699	-12088	-4,9	836
2014	22172	-497	-0,3	817

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

Şekil.2. Sayım Dönemlerine Göre Ahlat Şehrinde Nüfus Miktarının Değişimi Grafiği (1927-2014).

İlk defa 1980 yılında 10000 nüfus eşiğini aşmış (Arıncı, 2011;182) olan Ahlat şehrinin nüfusu 2000 yılında yaklaşık 35000'e (34797) çıktıktan sonra azalmaya başlamış ve günümüzde 22172 (2014) kişiye düşmüştür. ÖZÇAĞLAR'ın kasabalar için nüfusun üst limitini 20000 olarak belirttiği kritere göre (Özçağlar, 1998;8) Ahlat'ın günümüz itibarıyla nüfus miktarının yanı sıra diğer özelliklere göre de şehir olduğunu söyleyebiliriz.

Ahlat şehrinde 1935 yılında yaşayan 2713 kişilik nüfusu 100 olarak kabul edip oluşturduğumuz indeks 2000 yılına kadar sürekli artarak 100'den 1282'ye kadar çıkmıştır. Ancak

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

2000 yılından sonra nüfusun azalması ile söz konusu indeks değeri de azalarak 2007 yılında 836'ya 2014 yılında ise 793'e düşmüştür. Diğer bir ifade ile şehirde 1935 yılında yaşayan her 100 kişiye karşılık günümüzde yaklaşık 793 kişi yaşamaktadır. Ahlat İlçesi'nde kırsal nüfusun değişim grafiğine bakıldığı zaman 1935 yılı ile 1955 yılları arasında artış ve azalışların meydana geldiği, ancak 1955 yılından 1985 yılına kadar söz konusu değer sürekli arttığı ve son 29 yılda ise artış ve azalışların birbirini takip ettiği görülmektedir. Nitekim 1985 yılı ile 1990 yılı arasında azalan kırsal nüfus 1990 ile 2000 yılı arsında tekrar artmaya başlamıştır. 2000 yılı ile 2007 yılında tekrar azalan ilçe kırsal nüfusu 2007 ile 2014 arasındaki son 7 yılda hızlı bir şekilde (yılda % 4,5 oranında) artmaya başlamıştır (Tablo.4 ve Şekil.3). Yörede iş olanaklarının sınırlı olması ve geçim kaynaklarının az olması kırsal nüfusta göç olayının şiddeti farklı olmakla birlikte devamlı hale gelmesine neden olmuştur. Göçün etkisi ile de nüfus gelişimi düzenli bir şekilde meydana gelmemektedir.

Tablo.4. Sayım Dönemlerine Göre Ahlat İlçesi'ndeki Kırsal Nüfusu Değişimi (1935-2014)

Yıllar	Nüfus Miktarı	Artan-Azalan Nüfus	Yıllık Nüfus Artış-Azalış Oranı (%)	1935=100
1935	12172	-	-	100
1940	9437	-2735	-4,5	78
1945	10578	1141	2,4	87
1950	13488	2910	5,5	111
1955	7325	-6163	-9,1	57
1960	9419	2094	5,7	77
1965	11095	1676	3,5	91
1970	13003	1908	3,4	102
1975	15237	2234	3,4	125
1980	16217	980	1,2	133
1985	17820	1603	1,9	146
1990	17475	-345	-0,4	144
2000	18027	552	0,6	148
2007	12924	-5103	-4,0	106
2014	16949	4025	4,5	139

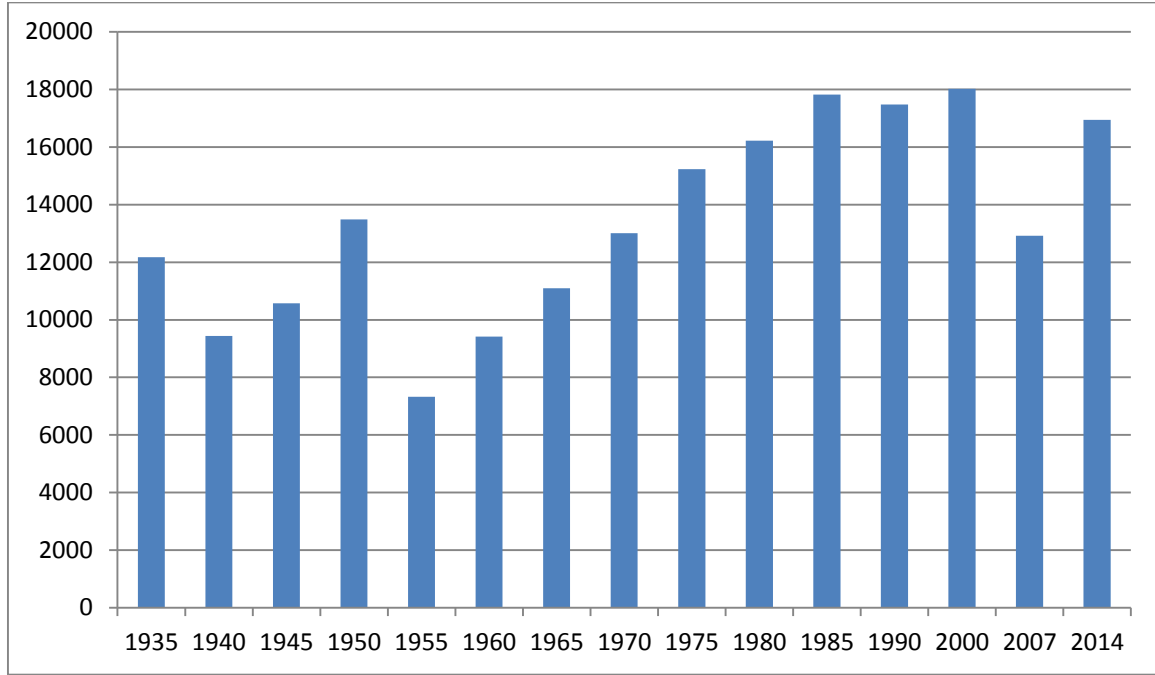
Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

Ahlat İlçesi'nde 1955 yılı ile 1985 yılı arsındaki 30 yıllık devrede kırsal nüfusun farklı oranlarda da olsa sürekli olarak arttığı görülmektedir (Tablo.3). Ancak 1985-90 yılları arasında göçlerin artması ile beraber kırsal nüfusta azalma meydana gelmiştir. 1985 yılı ile 2014 yılı arasındaki son 29 yılda ise ilçedeki kırsal nüfusun artış oranında zikzakların meydana geldiği yani artış ve azalışların birbirini izlediği görülmektedir. Ahlat İlçesi'nde kırsal nüfusun değişim grafiğine bakıldığı zaman 1935 yılı ile 1955 yılları arasında artış ve azalışların meydana geldiği, ancak 1955 yılından 1985 yılına kadar söz konusu değer sürekli arttığı ve son 29 yılda ise artış ve azalışların birbirini takip ettiği görülmektedir. Nitekim 1985 yılı ile 1990 yılı arasında azalan kırsal nüfus 1990 ile 2000 yılı arsında tekrar artmaya başlamıştır. 2000 yılı ile 2007 yılında tekrar azalan ilçe kırsal nüfusu 2007 ile 2014 arasındaki son 7 yılda hızlı bir şekilde (yılda % 4,5 oranında) artmaya başlamıştır (Tablo.3 ve Şekil.3). Yörede iş olanaklarının sınırlı olması ve geçim kaynaklarının az olması kırsal nüfusta göç olayının şiddeti farklı olmakla birlikte devamlı hale gelmesine neden olmuştur. Göçün etkisi ile de nüfus gelişimi düzenli bir şekilde devam etmemektedir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Şekil.3. Sayım Dönemlerine Göre Ahlat İlçesi'ndeki Kırsal Nüfusun Değişim Grafiği (1927-2014).

4.Göç

Dünyada ve ülkemizde iş olanaklarının az, geçim kaynaklarının sınırlı olduğu kesimler genellikle göç vermektedirler (Tümertekin ve Özgüç, 2009;294). Ülkemizin geri kalmış illerinden biri olan Bitlis'in sınırları içinde kalan Ahlat İlçesi'nin de göç verdiği bilinmektedir. Dışarıya yönelik göç istatistikler il bazında olduğu için Ahlat ilçesi ile ilgili verilere TÜİK bültenlerinde rastlamak mümkün değildir. Dolayısıyla bu çalışmada fikir vermesi açısından Bitlis İli'ne ait veriler irdelenmiştir. Ayrıca ilçe bazında dışarıya göç istatistiği olmamasına rağmen ilçelerde ikamet eden nüfusun illere göre dağılımı tespit edilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada Ahlat'ın dışarıya verdiği göç hakkında fikir vermek için Bitlis İli'ne ait istatistikler incelenmiş olup dışarıdan Ahlat'a yapılan göçler ile ilgili olarak bu ilçede yaşayan nüfusun illere göre dağılımı ele alınmıştır.

2014 yılı itibarıyla Ahlat İlçesi'nin 38121 kişilik nüfusu Bitlis İli'nin 338023 kişilik nüfusun yaklaşık % 11'ini (% 11,3) oluşturmaktadır. Dolayısıyla Bitlis'in aldığı ve verdiği göçün belli bir kısmı Ahlat İlçesi'nden dışarıya yönelik ve dışarıdan bu ilçeye yönelik göçlerden oluşmaktadır. Yine ilçenin göç eğiliminin il geneliyle aşağı yukarı aynı seyri izlediğini tahmin etmekteyiz. Dolayısıyla Bitlis ili verilerinin Ahlat ilçesinin göç durumu ile ilgili genel bir fikir vereceği kanısındayız.

Ülkemizde 1950 yılından sonra tarımda makineleşme ve kırsalda aşırı nüfus artışı ile beraber kırdan kente göç olayı ivme kazanmıştır (Bulut, 1998;3, Özgür, 1998;38). 1960'lardan sonra daha da hızlanan göç olayı günümüzde de devam etmektedir. Ülkemizin doğusunda bulunan ve nüfus artışının yüksek olduğu Bitlis İli'nden de dışarıya yönelik göçler uzunca bir süredir devam etmektedir.

Bitlis İli'nden dışarıya yönelik net göç hızı incelendiğinde 1975-80 devresinde -% 81,9 olan değer 1980-85 devresinde azalarak -% 37'ye düştüğü görülür. 1985-90 döneminde tekrar artan göç hızı -% 71,9'a yükselmiştir. Bu dönemde bölgenin geçirdiği çalkantılı süreçten dolayı

Turkish Studies

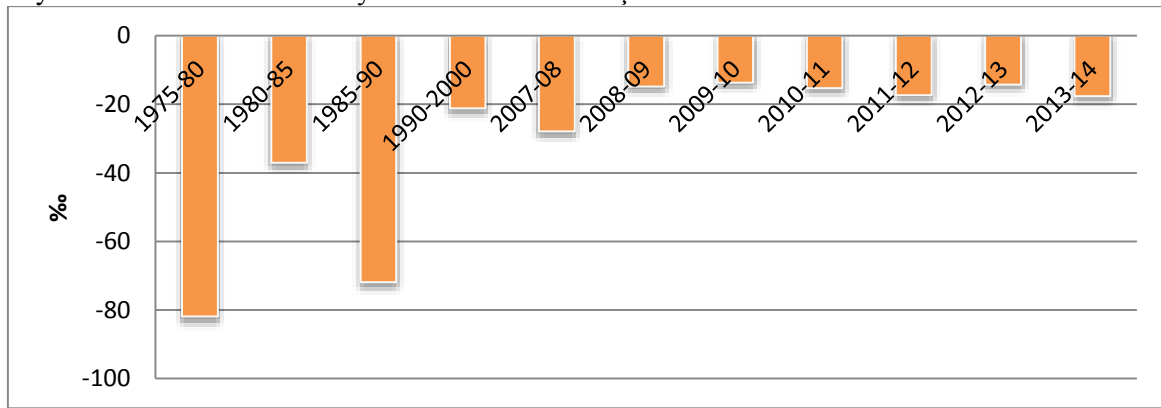
International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

özellikle kırsal yerleşmelerde yaşayan nüfusta güvenlik kaygılarının artması göç olayında ciddi bir artışın yaşanmasına sebep olmuştur. 1990-2000 döneminde ise net göç hızının önemli ölçüde azalarak -% 21,2'ye indiği görülür. 2000'li yıllara doğru ülkede güven ortamının tesis edilmesi, doğu bölgesindeki diğer illerde olduğu gibi Bitlis'te de göç olayının azalmasına sebep olmuştur.

Tablo.5. Bitlis İli'nden Dışarı Yönelik Net Göç Miktar ve Hızı (1975-2014)

Yıllar	1975-80	1980-85	1985-90	1990-2000	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Aldığı göç	-	-	-	24270	11721	11594	10800	11419	10998	11314	11447
Verd.	-	-	-	31374	20957	16485	15347	16610	16886	16174	17470
Net göç	-17653	-9240	-20509	-7104	-9236	-4891	-4547	-5191	-5888	-4860	-6023
Net göç hızı %	-81,9	-37,0	-71,9	-21,2	-27,9	-14,8	-13,7	-15,3	-17,3	-14,3	-17,7

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

Şekil.4. Bitlis İli'nden Dışarı Yönelik Net (1975-2014)

Bitlis'te net göç hızı 2007 ile 2014 döneminde ise inişli çıkışlı bir grafik çizmiştir. 2007-2008 döneminde -% 27,86 olan net göç hızı 2008-2009 yılları arasında -% 14,78'e inmiştir. 2009-2010 yılları arasında -% 14 civarında olan net göç hızı 2010-2011 döneminde -% 15 iken 2011-2012 döneminde -% 17'ye yükselmiştir. 2012-2013 döneminde -% 14,31'e düşen Bitlis'in net göç hızı 2013-2014 döneminde -% 17,66'ya çıkmıştır. Kısaca Bitlis'te 2008 yılından sonra net göç hızı inişli çıkışlı bir grafik çizmiştir (Tablo.5, Şekil.4).

Yukarıda Ahlat İlçesi'nin de içinde bulunduğu Bitlis İli'nden dışarıya yönelik net göç hızının değişimi açıklanmaya çalışılmıştır. Bu durum Ahlat'ta birebir yaşandığını ifade etmek zordur. Ancak Ahlat'ta da göç durumunun Bitlis İli genelinden çok farklı olmadığı da bir gerçektir. Geçim kaynaklarının sınırlı, iş olanaklarının az ve işsizliğin fazla olduğu yerlerde günümüzde dışarıya yönelik sürekli göçler ve mevsimlik işçi göçleri (Şahin ve diğerleri 2003:165-168) devam etmektedir. İş olanaklarının az işsizliğin fazla olduğu bir ilçe olan Ahlat'tan dışarıya yönelik göçler devam etmektedir. Alternatif geçim kaynaklarının geliştirilememesi durumunda bu göçlerin yakın gelecekte de devam edeceğini tahmin etmekteyiz.

Bitlis İli'nden dışarıya yönelik göçlerin illere göre dağılımı incelendiğinde bu göçlerin % 29,2'sinin İstanbul'a yapıldığı görülmektedir (Tablo.6). Yani Bitlis'ten göç eden her 10 kişiden üçü İstanbul'a göç etmiştir. İstanbul dışında Ankara, Bursa, Mersin, İzmir, Manisa ve Adana gibi iş olanaklarının fazla olduğu şehirler de Bitlis'ten dışarıya yönelik göçlerin yöneldiği önemli merkezlerdir. Bitlis'te iş olanaklarının az olması ve kırsal nüfusun hızla artması adı geçen ilden iş olanaklarının fazla olduğu illere olan göçün fazla olmasına neden olmuştur. Öte yandan Bitlis'e yakın olan Van, Muş ve Diyarbakır illeri de adı geçen ilden göç almaktadırlar. 2014 yılı verilerine

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

göre Bitlis'ten dışarıya yönelik göçlerin % 65,8'i yukarıda adı geçen on ile yapılmışken geri kalan % 34,2'lik kısım ise diğer 70 ile yapılmıştır (Tablo.6).

Tablo.6. Bitlis İli Nüfusuna Kayıtlı Olduğu Halde Başka İllerde İkamet Eden Nüfusun Dağ. (2014)

İl	İstanbul	Ankara	Van	Bursa	Mersin	İzmir	Muş	Adana	D.bakır	Manisa	Diğer İller	Toplam
Nüfus Miktarı	5109	1431	848	837	819	692	570	416	392	385	5971	17470
Oran %	29,2	8,2	4,9	4,8	4,7	4,0	3,3	2,3	2,2	2,2	34,2	100

Kaynak: TÜİK 2011 ADNKS göç istatistiklerinden.

2014 yılı verilerine göre Ahlat İlçesi sınırları içinde ikamet ettiği halde Bitlis ili nüfusuna kayıtlı olmayan kişi sayısı 3858'dir. Bu nüfus Ahlat'ın nüfusunun % 10'una eşittir. Yani 2014 yılı verilerine göre Ahlat ilçesinde yaşayan her 10 kişiden 1'i Bitlis ili dışında bir ilin nüfusuna kayıtlıdır. Bitlis ili nüfusuna kayıtlı olmadığı halde Ahlat'ta yaşayan nüfusun illere göre dağılımına bakıldığı zaman söz konusu büyük bir kısmının Bitlis'e komşu illerin nüfusuna kayıtlı olduğu görülmektedir. Nitekim söz konusu nüfusun % 38,8'i Muş İli nüfusuna kayıtlı iken Ağrı, Van ve Siirt illerinin nüfusuna kayıtlı olan nüfusun oranı ise sırasıyla % 9,0 8,1 ve 6,7'dir. Ahlat ülke geneli için önemli bir çekim merkezi olmayıp ve dışarıdan aldığı göçü daha ziyade Bitlis İli'ne komşu olan ve yukarıda adı geçen 4 ilden almaktadır. Bu illerden Muş İli'ne bağlı Malazgirt ve Bulanık ilçelerinin Ahlat'a komşu olmaları dışarıdan (yakın çevreden) Ahlat'a yönelik göçlerden Muş İli'nin payının yüksek olmasına neden olmuştur. Çünkü göç olayında mesafe önemli bir etkidir.

Tablo.7. Başka illerin Nüfusuna Kayıtlı Olan ve Ahlat'ta İkamet Eden Nüfusun İllere Dağ. (2014)

İl	Muş	Ağrı	Van	Siirt	Diğer İller	Toplam
Sayı	1495	348	313	257	1445	3858
%	38,8	9,0	8,1	6,7	37,4	100

Kaynak: TÜİK 2014 ADNKS göç istatistiklerinden.

5.Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Bilindiği gibi herhangi bir yerde 100 veya 1000 kadın başına düşen erkek sayısı 100'den veya 1000'den fazla ise cinsiyet oranı yüksek, 100 veya 1000'den az ise cinsiyet oranı düşük olarak ifade edilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2009;272). Bütün dünyada doğumlara bağlı olarak her 100 kız çocuğa karşılık 105 erkek çocuğun doğduğu tespit edilmiştir (Tümertekin ve Özgüç, 2009;272). Ancak doğumlara bağlı olarak yüksek olan cinsiyet oranı daha sonraki yaşlarda eşitlenmekte ve ileri yaşlarda düşmektedir. Yani ileri yaşlarda 1000 kadın başına düşen erkek sayısı 1000 sayısının altına inmektedir. Yukarıda belirtilen rakamlar dünyada tespit edilen ortalama rakamlar olup bütün ülkelerde yüzde yüz görülen değerler değildir. Ayrıca doğumların yanı sıra, savaşlar, göçler ve nüfus politikaları gibi etkenler de cinsiyet oranı üzerinde belirleyici role sahiptir.

Ahlat İlçesi'nde 1927 yılı ile 2014 yılı arasındaki tüm sayım dönemlerinde cinsiyet oranının yüksek olduğu görülür. İlçe'de 87 yıllık devrede tüm sayım dönemlerinde yüksek olan cinsiyet oranının 1020 ile 1122 arasında değiştiği görülmektedir. 1940 yılında çok sayıda genç erkeğin askere alınması nedeniyle 1020 olarak tespit edilen cinsiyet oranının 2000 yılında ise 1122 değeri ile en yüksek rakama ulaştığı görülür.

Ahlat İlçesi'nde bütün sayım dönemlerinde yüksek olan cinsiyet oranının sabit olmadığı ve bu değerde sayım dönemlerine göre artış ve azalışların yaşandığı görülmektedir. 1927 yılında 1084 olarak cinsiyet oranının daha sonra azalarak 1935 yılında 1072'ye 1940 yılında ise 1020'ye düştüğü görülür. 1940 yılından sonra artmaya başlayan cinsiyet oranı 1945 yılında 1042'ye yükselmiştir. 1945 yılından sonra tekrar azalmaya başlayan cinsiyet oranı 1950 yılında 1026'ya

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

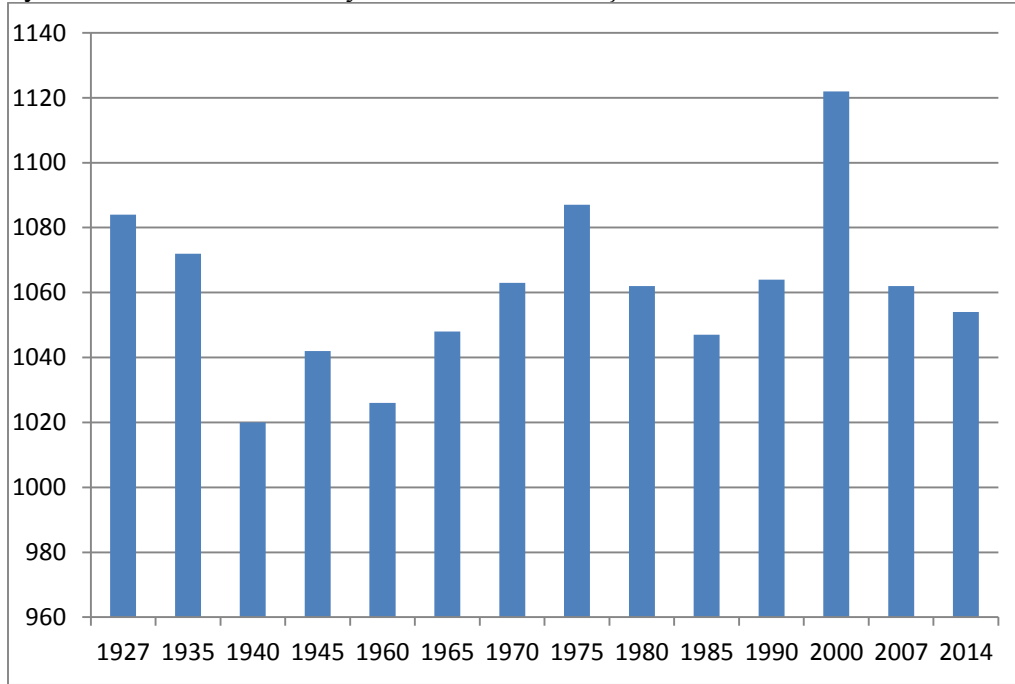

düşmüştür. 1950 yılından sonra yükselmeye başlayan cinsiyet oranı 1975 yılına kadar yükseliş trendini sürdürerek 1087 değerine ulaşmıştır. Bu tarihten sonra bir miktar azalmaya başlayan değer 1980 yılında 1062'ye, 1985 yılında ise 1047'ye düşmüştür. 1985 yılından sonra yükselmeye başlayan cinsiyet oranı 1990 yılında 1062'ye 2000 yılında ise bütün sayım dönemlerinde yakalan maksimum değer olan 1122'ye çıkmıştır. 2000 yılından sonra yüksek olmakla beraber azalan bu değer 2007 yılında 1062'ye 2014 yılında ise 1054'e düşmüştür.

Tablo.8. Sayım Yıllarına Göre Ahlat İlçesi'nde Cinsiyet Oranının Değişimi (1927-2014)

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam	Cinsiyet Oranı
1927	3961	4296	8257	1084
1935	7181	7699	14880	1072
1940	6087	6211	12298	1020
1945	6708	6994	13702	1042
1960	7151	7348	14499	1026
1965	8289	8685	16974	1048
1970	10093	10729	20822	1063
1975	11131	12101	23232	1087
1980	12920	13719	26639	1062
1985	14305	14978	28983	1047
1990	16577	17640	34217	1064
2000	24889	27925	52814	1122
2007	17273	18350	36623	1062
2014	18558	19563	38121	1054

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

Şekil.5. Ahlat İlçesi'nde Sayım Dönemlerine Cinsiyet Oranının Değişim (1927-2013)

Ahlat İlçesi'nde nüfusun yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığı zaman ilçe nüfusunun yaklaşık % 36,6'sının 0-14 yaş grubundan yani çocuk nüfustan oluştuğu görülmektedir. Türkiye'de

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

çocuk nüfusu oranı % 24,3 olup Ahlat'taki değerden oldukça düşüktür. Bu durum Ahlat'ta doğum oranının ülke ortalamasına göre yüksek olduğunu göstermektedir. İlçede çalışma çağındaki nüfus (15-64) toplam nüfusun % 58,4'ünü yaşlı nüfus ise % 5'ini oluşturmaktadır (Tablo.9-Tablo.10). Türkiye'de % 67,7 olan çalışma çağı nüfus oranı Ahlat'taki değerden oldukça yüksektir. Ahlat'ta çocuk nüfusun fazla olması 15-64 yaş grubu ve 65+ yaş grubunun toplam nüfus içindeki payını azaltmıştır. İlçede 15-64 yaş grubu nüfusun ülke ortalamasına göre daha düşük olması aynı zamanda çalışan nüfusun üzerindeki yükün daha fazla olduğu anlamına gelmektedir

Ahlat'ta % 5 olan yaşlı nüfus oranı % 8 olan Türkiye'deki ortalama değerden % 3 daha azdır. Ülkemizin doğu kesiminde sağlık olanaklarının ve hayat standardının ülke geneline göre daha düşük olması ve yukarıda ifade edilen çocuk nüfusu oranının yüksek olması Ahlat'ta yaşlı nüfus oranının düşük olmasının başlıca nedenleri olarak gösterilebilir.

İlçede çalışma çağındaki nüfus toplam nüfusun yaklaşık % 60'ını (% 58,4) oluşturmaktadır. Bilindiği gibi dünyanın hiçbir yerinde teorik olarak çalışma çağındaki nüfusun tamamı fiili olarak çalışmamaktadır. Yani aktif nüfus ile çalışma çağındaki nüfus birbirine eşit değildir. Dolayısıyla Ahlat'ta da çalışma çağındaki nüfusun özellikle 15-19 yaş grubunda olanlarının önemli bir kısmı ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında öğrenci oldukları için aktif olarak çalışmamaktadırlar. Bu nüfusu çıkardığımızda çalışma çağındaki nüfusun toplam nüfus içindeki payı % 58,4'ten % 47,4'e düşmektedir. Ayrıca ilçede 20-65 yaş grubu arasında olanların tamamının çalıştığı da söylenemez. Bu grupta olan nüfustan üniversite öğrencileri, ev hanımları, ev kızları, özürü ve işsizlerin faal olarak çalışmadıkları bilinmektedir. Dolayısıyla istatistiklere göre ilçede toplam nüfusun % 58,4'ü çalışma çağındaki iken bu nüfusun ancak üçte birinin faal olarak çalıştığını söyleyebiliriz.

Tablo.9. Ahlat İlçesi'nde Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Durumu (2014)

Yaş Grubu	Kadın	Erkek	Toplam	Oran (%)
0-4	2.330	2.504	4.834	12,7
5-9	2.235	2.332	4.567	12,0
10-14	2.164	2.379	4.543	11,9
15-19	2.007	2.204	4.211	11,0
20-24	1.659	1.695	3.354	8,8
25-29	1.485	1.591	3.076	8,1
30-34	1.333	1.442	2.775	7,3
35-39	891	1.012	1.903	5,0
40-44	1.012	1.043	2.055	5,4
45-49	707	811	1.518	4,0
50-54	726	734	1.460	3,8
55-59	461	544	1.005	2,6
60-64	497	400	897	2,4
65-69	370	310	680	1,8
70-74	246	217	463	1,2
75-79	187	161	348	0,9
80-84	136	131	267	0,7
85-90	84	44	128	0,3
90+	28	9	37	0,1
Toplam	18558	19536	38121	100

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

Ahlat İlçesi'nin nüfus piramidine bakıldığında 0-4 yaş grubundan 50-54 yaş grubuna kadar olan yaş gruplarında erkeklerin kadınlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Ahlat İlçesi'nde 55-

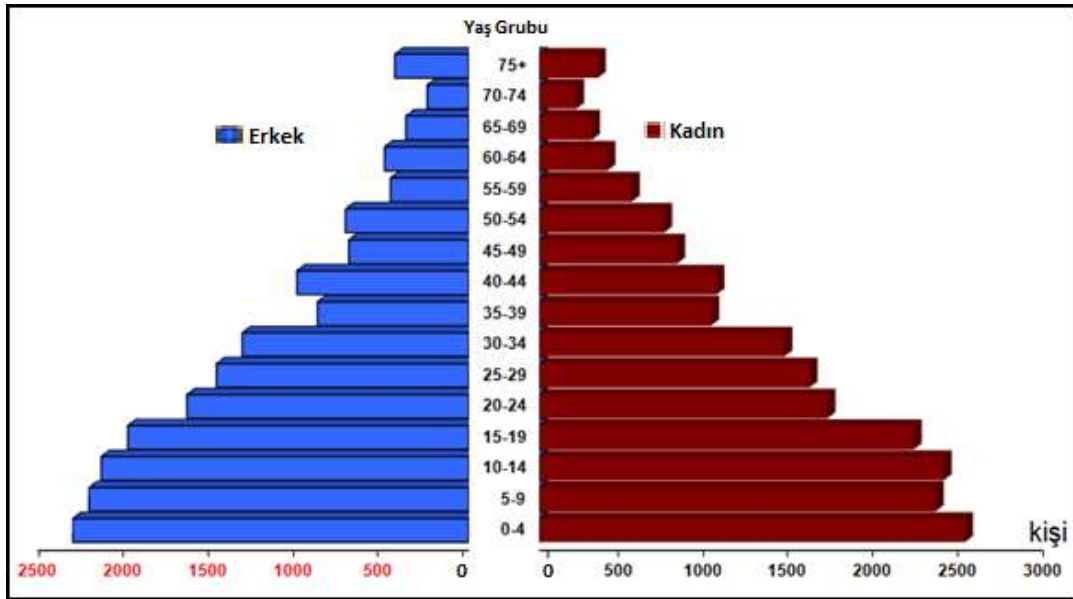
Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

59 yaş grubundan itibaren ise erkek sayısı daha fazladır. Nitekim 2014 yılı verilerine göre 55+ yaş grubunda yer alan 3825 kişiden 2009'u kadın 1816'sı ise erkektir. Diğer bir ifade ile Ahlat'ta 55 yaşından büyük nüfusu % 52,5'i kadınlardan oluşurken % 47,5'i ise erkek nüfustan oluşmaktadır. Ülke genelinde olduğu gibi Ahlat'ta da ileri yaşlardaki nüfusta cinsiyet oranının düşük olduğu görülür. 2014 yılı verilerine ilçede 55+ yaş grubunda cinsiyet oran % 90'dır.

Ahlat'ın nüfus piramidine bakıldığında zaman dikkat çeken önemli bir husus ise 0-4 yaş grubundan itibaren yaş grubu arttıkça nüfusun bir alt yaş grubuna göre azalmasıdır. Ancak bu durumu bozan tek istisna 35-39 yaş grubudur. Bu yaş grubu kendisinden sonra gelen 40-44 yaş grubundan daha azdır (Tablo.8 ve Şekil.6). Ayrıca bu yaş grubu ile 30-34 yaş grubu arasındaki fark oldukça fazladır. Örneğin 25-29 yaş grubu nüfus 3076 iken 30-34 yaş grubu nüfus 2775'tir. Yani iki yaş grubu arasındaki fark 301'dir. Oysa 30-34 yaş grubundaki nüfus (2775) ile 35-39 yaş grubundaki nüfus (1903) arasındaki fark 872'dir. Bize göre bu yaş grupları arasındaki farkın fazla olması ve 35-39 yaş grubunun daha üstteki yaş grubundan az olmasının nedeni 35-40 yıl önce doğan çocuklarda bebek ölümlerinin (o dönem) yüksek olmasıdır. Yani bu yaş grubunun doğduğu tarihler olan 1975-1979 yılları arasında yörede bebek ölümlerinde bir artış olduğu kanaatindeyiz. Ahlat'ta 0-4 yaş grubunun 5-9 ve 10-14 yaş gruplarından fazla olması ilçede doğum oranının son yıllarda azalmadığını göstermektedir. 0-4 yaş grubunda yer alanların sayısı 4834 iken 5-9 ve 10-14 yaş grubundakilerin sayısı sırasıyla 4567 ve 4543'tür. Diğer bir ifade ile 0-4, 5-9 ve 10-14 yaş gruplarında yer alanların toplam nüfus içindeki payları sırasıyla %12,7, %12,0 ve %11,9'dur.

Şekil.6. Ahlat İlçesi'nin Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (2014)

6. Nüfusun Bağımlılık Durumu

Yukarıda da anlatıldığı gibi Ahlat'ta çalışma çağındaki nüfus toplam nüfusun yaklaşık % 60'ını (% 58,4) oluşturmaktadır. Ancak ilçede yaşlı nüfus az olmasına karşın çocuk nüfusun toplam nüfusun yaklaşık % 37'sini (% 36,6) oluşturması nüfusun bağımlılık oranını yükseltmektedir. Nitekim 0-14 yaş grubu ile 65+ yaş grubunu oluşturan pasif nüfusun (çocuk ve yaşlı nüfusun) 15-64 yaş grubunun oluşturduğu pasif nüfusa bölünmesi ile elde edilen nüfus bağımlılık oranının (Doğanay, 1998;166-168) Ahlat'ta % 71 (71,3) olduğu görülür. Ayrıca daha önce nüfusun yaş ve cinsiyet bahsinde anlatıldığı gibi 20-65 yaş grubunda olan nüfusun önemli bir kısmının da çeşitli

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

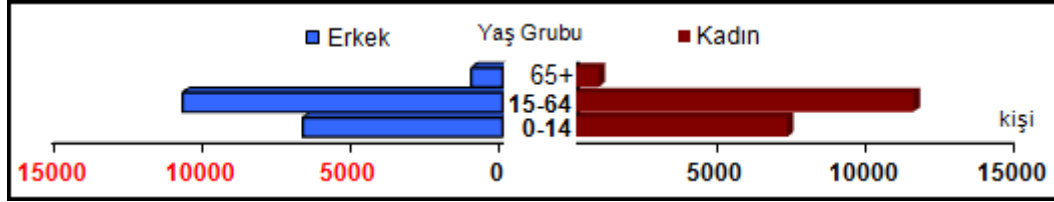
nedenlerden dolayı çalışmadığı gerçeğinden hareketle Ahlat'ta çalışan nüfusun her birinin kendisi haricinde en az 3 kişiye bakmak zorunda olduğunu söyleyebiliriz.

2000 yılı verilerine göre ilçede 52814 kişilik nüfusun sadece 13905 kişilik kısmı çalışmaktaydı: Yani çalışan her birey kendisi dışında da yaklaşık 3 (2,5) kişiye bakmaktaydı. Çalışma çağındaki olmayan nüfus ile çalışma çağındaki olduğu halde çalışmayan nüfus çalışan nüfusun yükünü arttırmaktadır (Tanoğlu, 1969,190). İlçe genelinde önemli bir çocuk nüfusu varlığının yanı sıra, çalışma çağındaki olup da eğitim gören birey sayısının fazla olması, ev hanımları ve işsizlerin varlığı gibi nedenlerden dolayı Ahlat'ta çalışan nüfusun üzerindeki yükün fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo.10. Ahlat İlçesi'nde Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş ve Cinsiyet Durumu (2014)

Yaş Grubu	Kadın	Erkek	Toplam	Oran (%)
0-14	6729	7215	13944	36,6
15-64	10778	11476	22254	58,4
65+	1051	872	1923	5,0
Toplam	18558	19563	38121	100

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

Şekil.7. Ahlat İlçesi'nin Geniş Aralıklı Nüfus Piramidi (2014).

7.Nüfusun Eğitim Durumu

2013 yılı verilerine Ahlat İlçesi'nde 6 yaş üstü nüfusun okuma yazma oranı % 92'dir. İlçede okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 6,2 iken durumu bilinmeyenlerin oranı ise % 1,8'dir. İlçe genelinde okuma yazma oranı yukarıda anlatıldığı gibi olmakla birlikte bu değer cinsiyetlere göre önemli farklılıklar göstermektedir. Nitekim erkeklerde % 97 olan okuma yazma oranı kadınlarda % 87'dir (Tablo.10). Ülke genelinde olduğu gibi Ahlat'ta da kadınlarda okuma yazma oranı erkeklere göre daha düşüktür. 2013 yılı itibarıyla Ahlat'ta 6 yaş üstü kadın nüfusun % 11,1'i okuma yazma bilmezken erkeklerde bu oran % 1,6'dır. Ülkemizde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde geleneksel yapıdan dolayı kız çocuklarının okuma yazma oranı oldukça düşüktür. Bundan dolayı verilerden de anlaşılacağı üzere 21. yüzyılda olmamıza rağmen Ahlat'ta kadın nüfusun onda birinden daha fazlasının (% 11,1) okuma yazma bilmediğini görmekteyiz. Şüphesiz bu durum Ahlat'a has bir durum olmayıp yukarıda adı geçen bölgelerde bulunan bazı il ve ilçe idari alanlarında okuma yazma oranının genelde ve özellikle de kadınlarda çok daha düşük olduğu bilinmektedir. Okuma yazma oranını toplam nüfusta ve özellikle kadın nüfusta arttırmak için okullaşma oranı artırılmalı ve okul çağının dışına çıkmış kadınlara yönelik okuma-yazma kursları düzenlenmelidir.

2013 yılı verilerine göre Türkiye genelinde 6 yaş üstü nüfustan okuma-yazma bilenlerin oranı % 93,7'dir. Dolayısıyla Ahlat'ta % 92 olan okuma yazma bilenlerin oranı ülke ortalamasından düşüktür. Aynı yıl itibarıyla Ahlat'ta erkeklerde okuma-yazma bilme oranı % 97 civarında iken Türkiye genelinde bu oran 96,2'dir. Ancak ülke genelinde kadınlarda okuma-yazma oranı % 91,1 iken Ahlat'ta bu değer % 87'dir. Yani Ahlat'ta okuma yazma oranı kadınlarda ülke geneline göre % 4 daha geridedir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Tablo.11. Ahlat'ta 6 Yaş Üstü Nüfusun Okuma-Yazma Bilme Durumu (2013).

Okuma-Yazma Durumu	Kadın	Oran (%)	Erkek	Oran (%)	Toplam	Oran (%)
Bilen	13545	87,0	16024	96,8	29569	92,0
Bilmeyen	1725	11,1	271	1,6	1996	6,2
Durumu Bilinmeyen	295	1,9	271	1,6	566	1,8
Toplam	15565	100	16566	100	32131	100

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

Tablo.12. Türkiye'de 6 Yaş Üstü Nüfusun Okuma-Yazma Bilme Durumu (2013).

Okuma-Yazma Durum.	Kadın	Oran (%)	Erkek	Oran	Toplam	Oran
Bilen	31275805	91,1	33098329	96,2	64374134	93,6
Bilmeyen	2205355	6,4	449328	1,3	2654643	3,9
Durumu Bilinmeyen	832915	2,4	873453	2,5	1706368	2,5
Toplam	34314035	100	34421110	100	68735145	100

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

Ahlat'ta okuma yazma bilen nüfusun eğitim düzeyi incelendiğinde okuma yazma bilen nüfusu % 36,4'ünün okur-yazar olduğu yani okuma yazma bildiği halde herhangi bir okuldan mezun olmadığı görülür (Tablo.12). Okul çağında okula gitmemiş olan bu nüfustan özellikle erkekler askerlik çağında (Doğanay, 1998;171) okuma-yazma öğretilirken kadınların da daha ziyade okuma-yazma kursları sayesinde okuma yazma öğrendiği bilinmektedir. Özellikle 30 yaş üstü nüfusta görülen bu durum ülkemizin geçmişteki genel durumunun bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. Kısaca ülkemizin doğusundaki çoğu yerleşim alanında olduğu gibi Ahlat çevresinde de okuma yazma bildiği halde her hangi bir okuldan mezun olmayanların fazla olması ülkemizde geçmişte ilkokul okullaşma oranının düşük olması ile yakından alakalıdır.

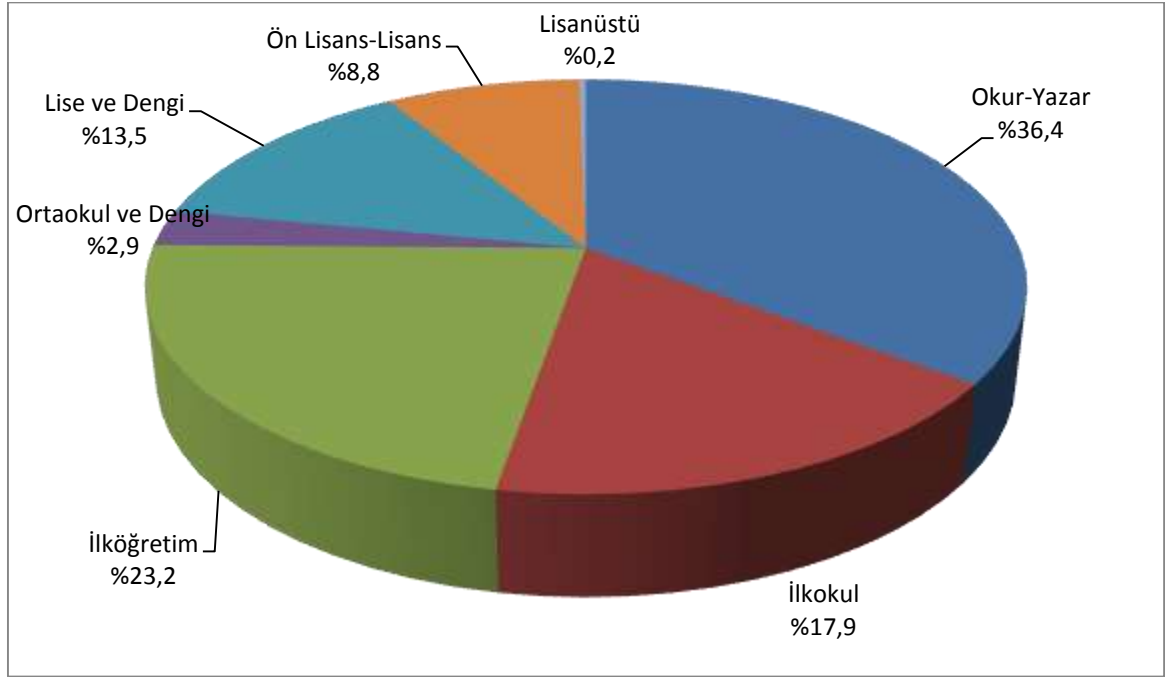
2013 yılı verilerine göre Ahlat'ta okuma yazma bilenlerin % 17,9'u ilkokul, % 23,2'si ise ilköğretim okulu mezunuydu. Öte yandan ortaokul mezunlarının oranı ise % 2,9'du. Dolayısıyla Ahlat'ta okuma yazma bilenlerin yaklaşık % 44'ü ilköğretim düzeyindeki okulların mezunlarından oluşmaktaydı (Tablo.12-Şekil.8).

Tablo.13. Ahlat'ta Okuma Yazma Bilen Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı (2013)

Bitirilen Eğitim Seviyesi	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Okur-Yazar	4893	30,5	5876	43,4	10769	36,4
İlkokul	2449	15,3	2848	21,0	5297	17,9
İlköğretim	3891	24,3	2974	22,0	6865	23,2
Ortaokul ve Dengi	601	3,8	265	2,0	866	2,9
Lise ve Dengi	2947	18,4	1036	7,6	3983	13,5
Ön Lisans-Lisans	1190	7,4	525	3,9	1715	8,8
Yüksek Lisans (Master)	44	0,3	15	0,1	59	0,2
Doktora	9	0,0	6	0,0	15	0,1
Toplam	16024	100	13545	100	29569	100

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

2013 yılı verilerine göre Ahlat'ta okuma yazma bilen nüfusun % 13,5'ini lise ve dengi okul mezunları oluşturmaktadır. Ön lisans ve lisans mezunlarının oranı % 8,8 iken lisansüstü (master-doktora) düzeyde bir diplomaya sahip olanların oranı sadece % 0,25'tir. Yukarıda açıklanan verilerden de anlaşılacağı üzere Ahlat'ta ülke genelinde olduğu gibi okuma yazma bilenlerin öğrenim seviyelerinde ilköğretimden yüksek öğretime doğru gidildikçe bir azalma söz konusudur.

Şekil.8. Ahlat'ta Okuma Yazma Bilen Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı (2013).

8. Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyetlere Göre Dağılımı

2014 yılı verilerinde göre ilçe düzeyinde çalışan nüfusun sektörel dağılımı istatistikleri bulunmamaktadır. TÜİK'nun 2013 yılı verilerine TRB2 bölgesinin (Van, Bitlis, Muş, Hakkari) istatistiklerine bakıldığı zaman çalışan nüfusun % 38,5'inin tarım sektöründe % 21,3'ünün sanayi sektöründe % 40,2'sinin hizmetler sektöründe istihdam edildiği görülmektedir (Tablo.13). Ancak TRB2 bölgesinin verileri Van, Hakkari, Bitlis ve Muş illerine ait olup yaklaşık 2 milyonluk nüfusun çalışan 519 binine aittir. Dolayısıyla bu verilerin Ahlat'taki istihdam hakkında fikir verme gücü zayıftır. Bu yüzden halen Ahlat'ın çalışan nüfusun sektörel dağılımı ile ilgili en yeni veriler olan 2000 yılı genel nüfus sayımına ait verilere başvuruldu.

Tablo.14. TRB2 (Van, Bitlis, Muş, Hakkari) Bölgesi'nde Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı (TÜİK'nun Yeni İstatistiki Bölge Sınıflamasına Göre-2014)

Sektörler	Çalışan Sayısı (Bin kişi)	Oran (%)
Tarım	200	38,5
Sanayi	111	21,3
Hizmetler	209	40,2
Toplam	519	100

Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Ahlat İlçesi'nde çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımına bakıldığında, söz konusu nüfusun tarım sektöründe yoğunlaştığı görülmektedir. Nitekim 2000 yılı itibariyle çalışan nüfusun yaklaşık % 69'u (% 69,1) tarım faaliyetlerinde istihdam edilirken % 22,2'si hizmet sektöründe % 8,5'i ise sanayi sektöründe çalışmaktaydı (Tablo.15). Diğer bir ifade ile ilçede çalışan her on kişiden yaklaşık yedisi tarımsal faaliyetlerde istihdam edilirken ikisi de hizmet işlerinde çalışmaktaydı. İmalat sektöründe çalışanları ise çalışan nüfusun onda birine bile denk gelmediği görülmektedir. Ahlat'ta önemli bir kırsal nüfusun varlığı çalışan nüfusun tarım sektöründe yoğunlaşmasının en önemli nedenidir. Zira

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

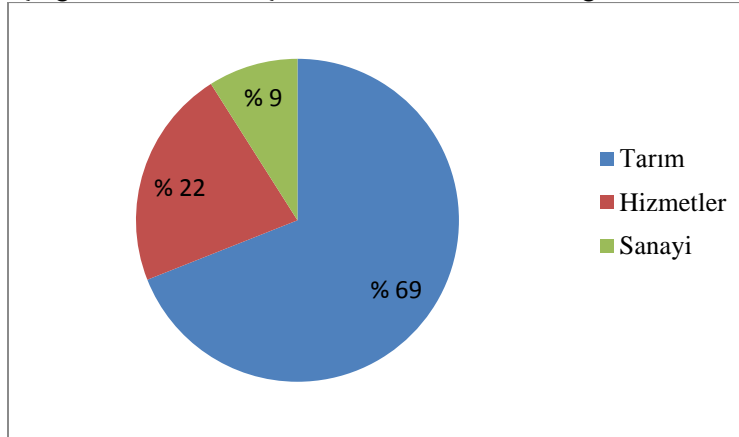
kırsal yerleşmelerde hizmet ve imalat faaliyetleri çok sınırlı olduğu için en önemli geçim kaynağı tarımsal faaliyetler olarak belirir. Ancak Ahlat İlçesi'nin idari alanında Ahlat Şehri'nin de var olması hizmet ve sanayi faaliyetlerinde çalışanların toplam çalışan nüfus içinde belli bir orana ulaşmasına sebep olmuştur.

Tablo.15. Ahlat İlçesi'nde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı (2000)

Foksiyonlar	Çalışan Nüfus	Oran
Hizmetler	3082	22,2
Yönetim	2230	16,0
Ticaret	501	3,6
Ulaşım	321	2,3
Diğerleri	51	0,4
Tarım	9619	69,2
Sanayi	1184	8,5
İmalat Faaliyetleri	286	2,1
İnşaat	898	6,5
Toplam	13905	100

Kaynak: 2000 Yılı Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri

Ahlat'ta tarımsal faaliyetlerden sonra istihdamın yoğunlaştığı ikinci önemli iş alanı hizmetler sektörüdür. 2000 yılı itibariyle toplam 3082 kişinin istihdam edildiği bu sektörde yönetim ve sosyal amaçlı kurumlarda çalışan 2230 kişinin hizmetler sektöründe çalışanların yaklaşık % 72'sini (% 72,3) oluşturduğu görülür. Hizmetler sektöründe çalışanların 501'i ticaret faaliyetlerinde istihdam edilirken 321 kişi ulaşım sektöründe, 51 kişi ise diğer bazı işlerde çalışmaktaydı. Ahlat Şehri'nde çok sayıda kamu hizmet kurumunun bulunması hizmetler sektörünün yönetim ve sosyal amaçlı kurum çalışanları ile temsil edilmesine neden olmuştur. Nitekim şehirde bulunan kaymakamlık ilçe tarım müdürlüğü, ilçe milli eğitim müdürlüğü, tapu ve kadastro müdürlüğü vb. kurumların yanı sıra okullarda da çok sayıda memur ve öğretmen çalışmaktadır. Dolayısıyla hizmetler sektörü ilçe genelinde her 5 kişiden birini istihdam edildiği bir sektör haline gelmiştir.

Şekil.9. Ahlat İlçesi'nde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı Grafiği

Ahlat İlçesi'nde sanayi faaliyetlerinde çalışanların oranının % 8,5 gibi diğer sektörlere oranla daha düşük bir değerde olduğu görülür. İlçede imalat tesislerinin çok az olması bu sektörde istihdamı azaltan önemli bir etkidir. Nitekim sanayi sektöründe çalışan 1184 kişiden 898'i inşaat sektöründe çalışırken imalat faaliyetlerinde çalışanların oranı sadece 286 idi. İlçe sınırları içinde önemli bir sanayi tesisinin olmaması Ahlat'ta sanayi sektöründe çalışanların sayısının ve toplam istihdam içindeki payının az olmasına neden olmuştur.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

9. Nüfus Dağılışı ve Yoğunluğu

Ahlat İlçesi'nde nüfusun dağılışını çeşitli fiziki ve beşeri coğrafya şartları etkilemektedir. Kırsal yerleşmelerde tarım arazisi ve mera alanının genişliği ile tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin niteliği yerleşmelerin nüfus miktarını ve dolayısıyla yoğunluğunu etkilemektedir. Tarım arazilerinin geniş olduğu ve sulama olanaklarının geliştirilmiş olduğu köylerde (Taşharmani Ovakışla, Yeniköprü, Alakır) tarımsal üretim daha fazla olup hayvan yetiştiriciliğinin maliyeti düşmektedir. Bu yerleşmelerde tarımsal gelire bağlı olarak nüfus daha fazla iken tarım alanlarının sınırlı olduğu köylerde nüfus daha azdır. Dağlık alanlarda yer alan köylerde (Çukurlarla, Akçaören, Kırıkkaya) daha ziyade hayvancılık faaliyetleri yapılmaktadır. Bu köylerde tarım alanlarının az olması ve hayvancılığın yeterli düzeyde bir geçim sağlayamaması göçe neden olmaktadır. Dolayısıyla söz konusu köylerde dışarıya yönelik göç fazla olduğu için nüfus azalmıştır.

Ahlat İlçesi'nde tek şehir yerleşmesi Ahlat'tır. Bu şehirde eğitim, sağlık, yönetim ve diğer hizmet kuruluşları, ticari işyerleri ile irili ufaklı imalat atölyeleri, hem belli bir nüfusa istihdam oluşturmakta hem de şehrin ticari faaliyetler ve hizmet faaliyetleri açısından canlı olmasına neden olmaktadır.

Ayrıca Ahlat şehri zengin bir tarihi mirasa sahiptir. Dolayısıyla özellikle yaz aylarında şehre yönelik turistik geziler yapılmaktadır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki Ahlat sahip olduğu kültürel mirasa oranla turizm sektöründen yeterince faydalanamamaktadır. Şehre yönelik turistik faaliyetlerin artması için çeşitli projelerin yapılması gerekmektedir. Bu projeler sayesinde şehirde ulaşım ve konaklama alt yapısının geliştirilmesi, istihdam olanaklarının artırılması ve ticari faaliyetlerin daha da canlandırılması mümkün olacaktır.

2014 yılı verilerine göre Ahlat İlçesi'nde toplam 38121 kişiden oluşan nüfusun %58'i (2014-22172 kişi) Ahlat Şehri'nde yaşarken geri kalan % 42'lik kısım (16436) ilçedeki kırsal yerleşmelerde yaşamaktadır. Ahlat şehrinin ilçe toplam nüfusun yaklaşık % 60'ını barındırmasının temel nedeni bu şehirdeki hizmet, ticaret ve sanayi fonksiyonlarının varlığıdır. Adı geçen sektörler önemli bir nüfusa istihdam oluşturmakta ve şehir nüfusunun yıllar içinde az da olsa artmasına neden olmaktadır.

Ahlat İlçesi'ndeki köy yerleşmeleri içinde en büyük nüfuslu olan belediye örgütünün de bulunduğu Ovakışla'dır. 2014 yılı verilerine göre 4158 kişilik nüfusu ile Ovakışla Ahlat İlçesi'ndeki toplam nüfusun % 10,9'unu ilçedeki köy nüfusunun ise % 24,5'ini oluşturmaktadır. Ovakışla Köyü'nün yanı sıra Güzelsu, Taşharman ve Yeniköprü köyleri de Ahlat'ta nüfusu fazla olan bir köy yerleşmeleri olarak dikkat çeker. Bu yerleşmelerde sulama olanaklarının iyi olması tarımsal faaliyetlerden elde edilen gelirin artmasına ve insanlar arasında dışarıya yönelik göç eğiliminin az olmasına ve dolayısıyla nüfus miktarının büyük değerlere ulaşmasına neden olmuştur. 2014 yılı verilerine göre Güzelsu Köyü'nün nüfusu 1943, Taşharman Köyü'nün nüfusu 1089 ve Yeniköprü Köyü'nün nüfusu ise 932 kişiden oluşmaktadır. Güzelsu, Taşharman ve Yeniköprü köylerinin ilçe toplam nüfus içindeki payları sırasıyla % 5,1 - %2,9 ve 2,4'tür. Adı geçen köylerin kırsal nüfus içindeki payları ise sırasıyla % 11,5 - % 6,4 ve % 5,5'tir. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere Ahlat ilçesindeki köy nüfusunun yarıya yakınının (% 47,9'u) 4 köy yerleşmesinde (Ovakışla, Güzelsu, Taşharman ve Yeniköprü) geri kalan % 52,1'i ise diğer 23 köy yerleşmesinde bulunmaktadır. Yani ilçedeki kırsal nüfus köyler arasında dengeli bir şekilde dağılmamıştır. Ahlat'taki diğer köy yerleşmelerinin nüfusları ise 102 (Bahçe) ve 887 (Alakır) arasında değişmektedir. Ancak bu yerleşmelerin büyük bir kısmının nüfusu 400'ün altındadır (Tablo.16).

Türkiye'de kentleşme oranının % 75 civarında olduğunu düşünecek olursak Ahlat'ta söz konusu değerler ülke ortalamasına göre % 17 düşük olduğu görülmektedir. İlçe sınırları içerisinde 27 köy yerleşmesinin bulunması buna karşın Ahlat şehri dışında başka bir şehrin bulunmaması

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

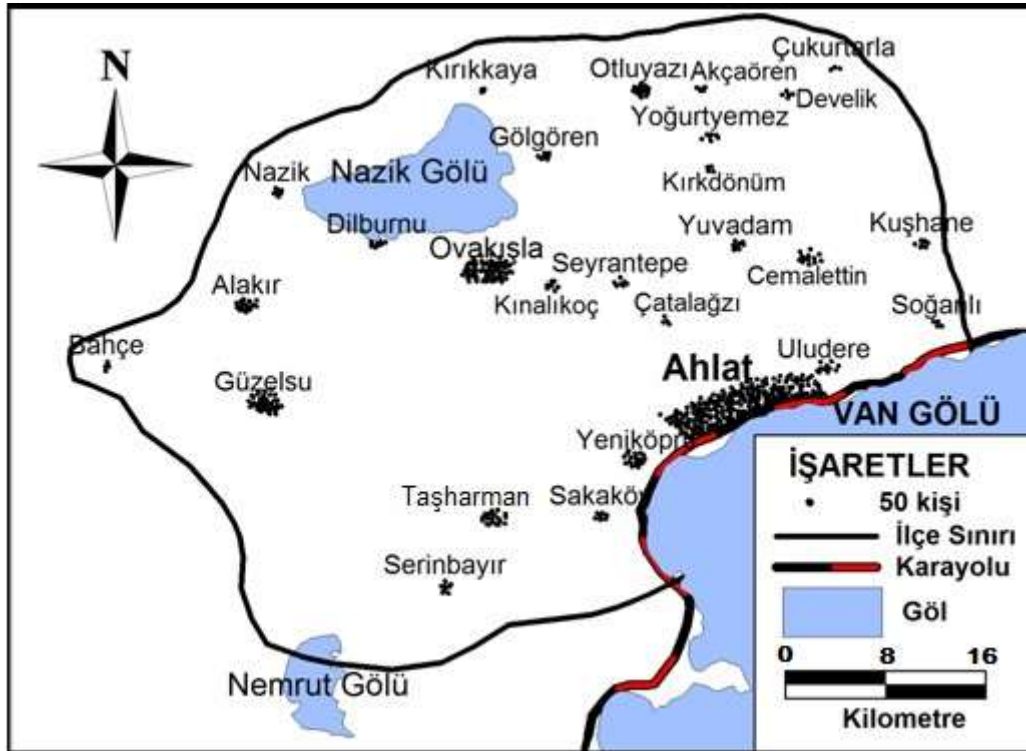

Ahlat İlçesi'nde şehir nüfusu oranını düşüren bir etkidir. İlçedeki şehir nüfusu oranı ülke ortalamasına göre düşük olup söz konusu değer Ahlat'ta çevredeki bazı ilçelerden (Adilcevaz % 45, Güroymak % 47) daha yüksekken bazılarında da (Tatvan % 77) ise düşüktür.

Tablo.16. Ahlat İlçesi'nde Nüfusun Yerleşmelere Göre Dağılımı (2014)

Yerleşme Adı	Erkek	Kadın	Toplam Nüfus	Yerleşme Adı	Erkek	Kadın	Toplam Nüfus
Ahlat	11301	10871	22172	Kuşhane	149	145	294
Akçaören	109	88	197	Nazik	165	164	329
Alakır	446	441	887	Otluyazı	439	414	853
Bahçe	54	48	102	Ovakışla	2171	1987	4158
Burcukaya	303	292	595	Saka	155	170	325
Cemalettin	275	298	573	Serinbayır	172	168	340
Çatalağzı	69	69	138	Seyrantepe	161	149	310
Çukurtarla	61	47	108	Soğanlı	80	63	143
Develik	108	94	202	Taşharman	567	522	1089
Dilburnu	207	192	399	Uludere	268	253	521
Gölgören	167	149	316	Yeniköprü	510	422	932
Güzelsu	1001	942	1943	Yoğurtyemez	159	138	297
Kınalıkoç	140	133	273	Yuvadamı	186	167	353
Kırıkkaya	77	57	134	Toplam	19563	18558	38121
Kırkdönüm	63	75	138				

Kaynak: TÜİK verileri.

Harita.3. Ahlat İlçesi'nin Nüfus Dağılım Haritası (2014).

Ahlat İlçesi yaklaşık 1044 km² bir alana sahiptir (ww.ahlat.gov.tr). Dolayısıyla 2014 yılı itibarıyla 38121 kişilik bir nüfusa sahip ilçede her km²'ye 36,5 kişi düşmektedir (Tablo.16). Şüphesiz bu değer ortalama bir değer olup ilçedeki her km²'de eşit sayıda insanın yaşadığını varsaymaktan ibarettir. Ancak gerçekte ilçe arazisinin önemli bir kısmında hiç kimse yaşamazken

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/14 Fall 2015

bazı alanlarda (Ahlat şehrinin bulunduğu alan gibi) da nüfus yoğunluğu ortalama değerden oldukça yüksektir.

Ahlat'ta aritmetik nüfus yoğunluğu günümüzde 92 olan Türkiye'deki ortalama aritmetik yoğunluk değerinden oldukça düşüktür. Sürekli göç veren ilçede doğal artışla nüfusa katılanların yanı sıra ölümler ve özellikle de göçlerle eksilenlerin varlığı nüfus yoğunluğunu düşüren önemli bir etkidir. 90 yıllık cumhuriyet devrinde Ahlat dışarıya göç vermemiş olsaydı muhtemelen bugün adı geçen ilçede nüfus yoğunluğu ülke geneline göre daha yüksek olacaktı.

Tarım toprakları ile nüfus arasındaki ilişkiyi tespit etmek için genellikle fizyolojik nüfus yoğunluğu hesaplaması daha anlamlı sonuçlar verir (Tanoğlu,1969;195). 2014 yılı verilerine göre Ahlat'ta toplam ekilebilir alan yaklaşık 303 km² iken toplam nüfus 38121 kişiden oluşmaktadır. Dolayısıyla 2014 yılı itibarıyla Ahlat'ta fizyolojik nüfus yoğunluğu yaklaşık 126 (125,8)'dir (Tablo.16). 37 olan aritmetik nüfus yoğunluğundan oldukça yüksek olan bu değer ortaya çıkışının nedeni aritmetik yoğunluğunun toplam nüfusun toplam alan bölünmesi, buna karşın fizyolojik nüfus yoğunluğunun ise toplam nüfusun sadece tarım alanlarına bölünmesi yöntemiyle hesap edilmesidir.

Tablo.17. Ahlat İlçesi'nde Aritmetik, Fizyolojik ve Tarımsal Nüfus Yoğunluğu Değerleri(2014)

Toplam Nüfus	Toplam Alan (km ²)	Aritmetik Nüfus Yoğunluğu
		1044
38121	Tarım Alanı (km ²)	Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu
		126
Tarımsal Nüfus	303	Tarımsal Nüfus Yoğunluğu
16949		56

Kaynak: TÜİK verileri ve ilçe tarım müdürlüğü verilerinden yararlanarak.

Geçimini tarım faaliyetlerinden sağlayan nüfus ile tarım arazisi arasındaki ilişkiyi en iyi ortaya koyan yöntem ise tarımsal nüfus yoğunluğu hesabıdır (Tanoğlu,1969;197). 2014 yılı verilerine göre Ahlat'ta 16949 kişi geçimini tarımsal faaliyetlerden temin etmekteydi. Dolayısıyla 2014 yılında Ahlat'ta 303 km² lik tarım alanının her km² yaklaşık 56 kişi (55,6) düşmektedir (Tablo.16). Ahlat'ta tarımsal nüfus yoğunluğunun daha önce bahsedilen aritmetik ve fizyolojik nüfus yoğunluğu değerlerinden daha düşük olduğu görülür. Tarımsal yoğunluk hesabında toplam nüfusun dikkate alınmaması söz konusu değer fizyolojik nüfus yoğunluğu değerinden daha düşük olmasının nedenidir. Öte yandan ilçede tarımsal nüfus yoğunluğunun aritmetik yoğunluk değerinden de düşük olduğu görülür. Bu durum da ilçe genelinde nüfusun araziye dağılımı ile tarımsal nüfusun araziye dağılımı arasında da bir farklılığın olduğunu, yani tarım alanlarına düşen çiftçi sayısının nispeten az olduğunu göstermektedir.

10.Sonuç

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında toplam nüfusu 8357 kişiden oluşan Ahlat'ta günümüzde yaklaşık 38000 (2014-38121) kişi yaşamaktadır. Sürekli göç vermesine rağmen ilçe nüfusu 87 yıllık süreçte yaklaşık 4,6 kat artmıştır. İlçede son yıllarda hızı azalmakla birlikte göç olayı devam etmektedir. Göç olayının azaltılması ve tamamen durdurulması için alternatif geçim kaynaklarının geliştirilmesi gerekmektedir. Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin daha verimli metolarla yapılması için gerekli projelerin ve alt yapının sağlanması kırsal nüfusun gelirini arttıracak ve göçü azaltacaktır. Ayrıca ilçede sanayi üretiminin ve kültür, kıyı ve kış turizmi faaliyetlerinin geliştirilmesi durumunda yeni iş alanlarının ortaya çıkacağı kanaatindeyiz. Şüphesiz turizm faaliyetinin gelişebilmesi için ulaşım, konaklama ve alt yapı tesislerinin yanı sıra tanıtım faaliyetlerinin de yapılması gerekmektedir.

Ahlat'ta tüm sayım dönemlerinde yüksek olan cinsiyet oranı günümüzde de 1054 değeri ile bu durumunu korumaktadır. İlçe nüfusunun diğer önemli bir özelliği ise oldukça genç olmasıdır. Nitekim halen ilçe nüfusunun yaklaşık % 36,6'sı çocuk nüfus olarak kabul edilen 0-14 yaş grubundan oluşmaktadır. Çalışma çağındaki nüfus toplam nüfusun % 58,4'ünü oluştururken yaşlı nüfus oranı ise sadece % 5'tir. Öte yandan ilçede 0-25 yaş grubunda olan 21509 kişilik nüfus toplam nüfusun yarıdan fazlasını (% 56,4) oluşturmaktadır. İlçe genelinde çocuk ve genç nüfusun fazla olduğu açıktır. Bu nüfusun iyi eğitilmesi durumunda söz konusu insan kaynağı, hem ilçe hem de ülke ekonomisine gerekli katkıyı sağlayacaktır. Bunun için hem ilköğretim hem de ortaöğretim seviyesinde okullaşma oranı artırılmalı ve özellikle gelişmiş ülkelerde olduğu kaliteli bir mesleki eğitim için gerekli alt yapı oluşturulmalıdır.

Ahlat İlçesi'nde çocuk nüfusun fazla olması nüfusun bağımlılık oranını yükselten bir etkidir. Çocuk nüfusun çalışma çağındaki nüfusa bölünmesi ile elde edilen genç nüfusun bağımlılık oranı ilçede % 62,6'dır. Yaşlı nüfusun % 5 olduğu ilçede toplam nüfusun bağımlılık oranı %71,3 gibi yüksek bir değerdedir. İlçede bağımlı nüfusun fazla olması çalışan nüfus üzerindeki yükün artmasına neden olmaktadır. Öte yandan doğum oranının yüksek olduğu ilçede aile büyüklüğü değeri de yüksektir (2000 yılında 8,2'ydi).

İlçede 0-4 yaş grubundan 50-54'e kadar olan yaş gruplarında erkek sayısı fazla iken 55-59 yaş grubundan itibaren kadın sayısının fazla olduğu görülmektedir. 55-59 ve daha yukarıdaki yaş gruplarında cinsiyet oranının düşük olması Türkiye ortalamasına paralel bir durumdur.

Ahlat'ta nüfusun okuma-yazma oranı ile ilgili veriler ülke ortalamasına paralellik göstermektedir. Ancak cinsiyet bazında okuma yazma oranlarına bakıldığında zaman erkeklerde ülke ortalamasından yüksek olan okuma yazma oranının, kadınlarda % 4 daha geride olduğu görülmektedir. İlçe genelinde kız çocuklarının okullaşma oranının yükseltilmesi ve okuma-yazma kurslarının yaygınlaştırılması durumunda kadınlarda okuma yazma oranı yükselecektir.

Ahlat'ta toplam nüfusun % 60'a yakını (% 58,2 Ahlat Şehri'nde yaşarken geri kalan nüfus ise ilçe sınırları içindeki 27 köy yerleşmesinde yaşar. İlçe şehirleşme oranı açısından ülke geneline göre % 17 geridedir. Buna karşın ilçede tek şehir yerleşmesi olan Ahlat nüfusun yaklaşık % 60'ını barındırmaktadır. Bu şehirde başta eğitim, sağlık, yönetim olmak üzere çeşitli hizmet alanlarının gelişmesi ve ticaret faaliyetleri ile imalat faaliyetlerinin varlığı istihdamı arttırmış ve nüfus miktarının artmasına neden olmuştur.

İlçede nüfusun yaklaşık % 40'ı köy yerleşmelerinde yaşamaktadır. Tarım alanının fazla olduğu, sulama olanaklarının geliştirildiği ve hayvancılığın verimli yöntemlerle yapıldığı yerleşmelerde halkın gelir durumu daha iyi olup dışarıya yönelik göçler azdır. Bu yerleşmelerin nüfusları büyük miktarlara ulaşmaktadır (Tablo.16). Ancak yüksek dağlık sahalarda kurulan, tarım alanı az, sulama imkânının olmadığı ve hayvancılığın yeteri kadar gelir sağlayamadığı köylerde dışarıya yönelik göçler fazla nüfus miktarı azdır.

Aritmetik nüfus yoğunluğunun 37 kişi olduğu ilçede nüfus yoğunluğu ülke geneline göre daha düşüktür. İlçeden dışarıya yönelik göçlerin uzun yıllar önce başlayıp halen devam ediyor olması nüfus yoğunluğunu düşüren en önemli etkidir.

Ahlat İlçesi'nde çalışan nüfusun tarım sektöründe yoğunlaştığı (% 69,2) görülür. İlçede belli bir nüfusun (%22,2) hizmet sektöründe istihdam edilmesine karşın sanayi faaliyetlerinde çalışan sayısı (%8,5) oldukça azdır. Ahlat'ta kırsal nüfus daha ziyade tarımsal faaliyetlerde istihdam edilirken Ahlat şehrinde hizmetler sektörünün halkın geçiminde önemli bir role sahip olduğu görülür. İlçe sınırları içinde önemli bir sanayi tesisinin olmaması ve mevcut tesislerin daha ziyade atölye tipi tesislerden oluşması, imalat sektöründe çalışanların oranının az olmasına neden olmuştur. Ahlat'ta ve kırsal yerleşmelerde bitkisel ve hayvansal ürünleri işleyen sanayi tesisi

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

sayının artırılması durumunda yöredeki toplam istihdam ve sanayi çalışanı sayısı artacak, devam eden dışarıya yönelik göçlere karşı tedbir alınmış olacaktır.

Bu çalışmada Ahlat İlçesi'nin 87 yıllık zaman zarfındaki nüfus gelişimi incelenmiştir. Ayrıca nüfusun yaş, cinsiyet, bağımlılık durumunun yanı sıra nüfus dağılımı ve yoğunluğu, çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı gibi çeşitli özellikler eldeki en yeni istatistikî veriler kullanılarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın daha sonraki çalışmalara ve ilçede yapılacak yatırımlara ışık tutmasını temenni etmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Arınç, K., 1998, Ahlat İlçesi'nin Coğrafyası, Atatürk Üniv. Yay. No:881, Fen-Ed. Fak. Yay. No:97, Araştırmalar Serisi: 68, Erzurum. ARINÇ, K., 2011, Doğal, İktisadi, Siyasal ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'nin İç Bölgeleri, Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum.
- Atalay, İ., 2011, Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği, Meta Basım, İzmir.
- Bulut, İ., 2000, Yozgat İli'nin Nüfus Coğrafyası Özellikleri, Doğu Coğrafya Dergisi Sayı:4, Sayfa:19-53, Erzurum.DİE, 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı Bitlis İli.
- Dakot, B., 1954, Türkiye'de Nüfus Hareketleri, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi Cilt:3, Sayı:5-6, s.3-22, İstanbul
- Doğanay, H., 1997, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi, İstanbul.
- Özgür, E., M., 1998, Türkiye Nüfus Coğrafyası, GMC Basın Yayın Limited Şirketi, Ankara.
- Elmastaş, N., 2008, Ahlat İlçesi'nde Tarımsal Arazi Kullanımı, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 7(2), s:479-501, Gaziantep.
- Erinç, S., 1953, Doğu Anadolu Coğrafyası. İst. Üniv. Yay. No:572, Edeb. Fak. Coğ. Enst. Yay. No:15, İstanbul.
- Ertürk, M., v.d., 2000, İskilip İlçesi'nin Demografik Özellikleri, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:4, S.237-271, Erzurum.
- Güner, Y. (1984) "Nemrut Yanardağı'nın Jeolojisi, Jeomorfolojisi ve Volkanizmasının Evrimi" Jeomorfoloji Dergisi, Sayı:12, Ankara.
- Şahin, C., Doğanay, H., Özcan, N. A., 2003, Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği, Gündüz Eğitim Yayınları, Ankara. Tanoğlu, A., 1969, Nüfus ve Yerleşme, Cilt I., (İkinci Baskı), Taş Matbaası, İstanbul.
- Tümertekin, E., Özgüç, N., 2009, Beşeri Coğrafya, 'İnsan Kültür, Mekan', Çantay Yayınları, İstanbul,
- UNPF, UNDESA, UN_HABİTAT, IOM, 2013, Population Dynamics in the Post-2015 Development Agenda.

İnternet Siteleri

- www.tuik.gov.tr .(Nüfus verileri alınmıştır) (Son Erişim Tarihi: 09.06.2014) www.adilcevaz.gov.tr. (Adilcevaz'ın ilçe statüsü elde etmesi) (Son Erişim Tarihi:18.06.2012) www.ahlat.gov.tr. (Ahlat'ın yüzölçümü, tarım alanı, idari yapısının değişimi) (Son Erişim Tarihi:19.06.2012) www.illeridairesi.gov.tr. (Türkiye'de il ve ilçelerin kuruluşu)(Son Erişim Tarihi:25.05.2013)

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Yılmaz, M., (2015). “Ahlat (Bitlis) İlçesi'nin Nüfus Coğrafyası(2014) / Population Geography Of Ahlat (Bitlis) District (2014)”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. H. Ömer Karpuz Armağanı), Volume 10/14 Fall 2015, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8492>, p. 781-810.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 14 Fall 2015

